

ODLUKA JE PRAMONOĆNA DANA

27. Veljača 2014.

18. 4.

14.

[Signature]

ODLUKA JE OVRŠNA DANA

M. Trunjić 2014

ŽUPANIJSKI SUD U RIJECI

18. 4. 2014.

Upravitelj
sudske pisarnice
[Signature]

U IME REPUBLIKE HRVATSKE

PRESUDA

Županijski sud u Rijeci, u vijeću sastavljenom od sudaca Ike Šarić, kao predsjednice vijeća, te Srebranke Šantić i Zorana Sršen, kao članova vijeća, uz sudjelovanje Branke Jukopila, kao zapisničara, u kaznenom predmetu protiv opt. ZDRAVKA PEJIĆ zbog kaznenog djela iz čl. 120 st. 1 OKZRH, nakon održane glavne i javne rasprave dana 23. rujna 2013. godine, u odsutnosti opt. Zdravka Pejić, a u prisutnosti njegove braniteljice Ružice Spasojević, odvjetnika iz Rijeke, istoga dana

presudio je

opt. ZDRAVKO PEJIĆ, zvan „Pega“, sin Mirka i Bosiljke r. Vujnović, rođen 11. siječnja 1960. godine u Ogulinu, oženjen, drž. RH i BiH, osuđivan presudom Osnovnog suda Brčko broj K-07-000375 od 04. veljače 2008. godine (pravomoćna 22. veljače 2008. godine) zbog kaznenog djela teške krađe i dr. na kaznu zatvora od 11 mjeseci, sada nepoznatog prebivališta i boravišta

kriv je

što je

dana 12. studenoga 1991. godine za vrijeme trajanja oružanog sukoba Hrvatske vojske sa JNA i srpskim paravojnim formacijama – SJB Plaški te tzv. Martičeve milicije i TO, protivno odredbi čl. 3 st. 1 Ženevske konvencije o zaštiti građanskih osoba u vrijeme rata od 12. kolovoza 1949. godine te protivno odredbi čl. 48, čl. 51 st. 1, 2 i 3 i čl. 85 st. 3 Dopunskog protokola Ženevskim konvencijama od 12. kolovoza 1949. godine o zaštiti žrtava međunarodnih oružanih sukoba (Protokol I) od 08. lipnja 1977. godine kojima se zabranjuje nasilje protiv života i tijela, posebno ubojstva prema osobama koje ne sudjeluju neposredno u neprijateljstvima, a nakon što su napadom na Saborski i okolne zaseoke postrojbe JNA i srpskih paravojnih formacija zauzele ta područja, prilikom pretraga kuća kad su iz podruma jedne kuće u zaseoku Šolaje bile izvedene četiri civilne osobe u dvorište te kuće i to Naranča i Dušan Šolaja koji su živjeli u istoj te Nikola i Kata Dumenčić, koji su se sklonili u istoj, kao pripadnik SJB Plaški muža i ženu Nikolu i Katu Dumenčić, po nacionalnosti Hrvate, izdvojio i odmaknuo u stranu te ih usmratio rafalom iz automatske puške,

dakle, kršeći pravila međunarodnog prava za vrijeme oružanog sukoba ubio dvoje civila,

čime je počinio kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz čl. 120 st. 1 OKZRH.

Za gornje kazneno djelo opt. Zdravko Pejić se po čl. 120 st. 1 OKZRH

o s u đ u j e

na kaznu zatvora u trajanju **od 15 (petnaest) godina.**

Po čl. 132 st. 2 ZKP/97 („Narodne novine“ br. 110/97, 27/98, 58/99, 112/99, 58/02, 143/02, 62/03 – pročišćeni tekst i 115/06 – dalje u tekstu: ZKP/97) ošt. Jelena Benić upućuje se s imovinsko pravnim zahtjevom na parnicu.

Po čl. 122 st. 1 ZKP/97 u vezi čl. 119 st. 1 i 2 tč. 1, 6 i 7 ZKP/97 optuženik je dužan snositi troškove kaznenog postupka u paušalnom iznosu **od 1.000,00 kn (tisuću kuna)**, nagradu branitelja po službenoj dužnosti odvjetnika Hrvoja Rožman u iznosu **od 1.125,00 kn (tisuću sto dvadeset pet kuna)**, putni trošak svjedoka, nagradu stalnih sudskih vještaka te nagradu branitelja po službenoj dužnosti odvjetnice Ružice Spasojević o čemu će se donijeti posebno rješenje.

Obrazloženje

ŽDO u Karlovcu, optužnicom K-DO-4/03 od 22. prosinca 2011. godine optužilo je Pejić Zdravka zbog kaznenog djela iz čl. 120 st. 1 OKZRH koje je pobliže činjenično opisano u samoj optužnici (list 109 – 110 spisa K-60/2011), a nakon što se Županijski sud u Karlovcu rješenjem KV-711/2012. (list 119 spisa K-60/2011) oglasio stvarno nenadležnim spis je ustupljen na daljnji rad Županijskom sudu u Rijeci, kao stvarno nadležnom, pa je postupak nastavljen pod poslovnim brojem K-Rz-5/11.

ŽDO Rijeka naprijed citiranu optužnicu ŽDO-a Karlovac preuzeo je pod brojem K-DO-39/12 te je izvršilo izmjene činjeničnog opisa (list 475 – 476 spisa), a na način kako je to navedeno i u izreci ove presude.

U tijeku istražnog postupka opt. Zdravko Pejić nije ispitan obzirom da je bio nedostižan pravosudnim organima RH, pa je u tijeku istražnog postupka određen pritvor i naređeno izdavanje međunarodne tjeralice (list 46 – 48 spisa), a rješenjem izvanraspravnog vijeća ovoga suda od 12. rujna 2012. godine poslovni broj Kv-Rz-9/12 riješeno je da se Pejić Zdravku, zbog kaznenog djela iz čl. 120 st. 1 OKZRH, ima suditi u odsutnosti.

U tijeku dokaznog postupka pročitana su izvješća o mjerama i radnjama u svezi ekshumacije, zapisnici o pregledu i identifikaciji te je razgledana foto dokumentacija (list 3 – 9 te 14 – 40 spisa K-60/2011), pročitani su dopis PU Karlovačke (list 11 – 12 spisa), zapisnik o ekshumaciji (list 13 – 17 spisa), popis ekshumirani i identificiranih (list 18 spisa), dokumentacija iz osobnih kartona za optuženika, svj. Trbojević Nikolu, svj. Knežević Predraga te za svj. Latas Dušana (list 29 – 36 spisa), popis pripadnika SJB Plaški od 02. siječnja 1991. godine (list 37 spisa), dokumentacija o djelovanju SJB Plaški (list 38 – 41

spisa), dokumentacija o zauzimanju mjesta Saborsko (list 45 – 61 te 196 spisa), dokumentacija Službe za otkrivanje ratnih zločina (list 64 te 197 spisa), dokumentacija dostavljena od Hrvatskog memorijalno dokumentacijskog centra Domovinskog rata (list 84 – 185 spisa), dopis PU Karlovačke (list 199 – 200 te 264 – 272 spisa), imovinsko pravni zahtjev (list 215 spisa), izreka pravomoćne presude K-9/94 protiv opt. Medaković (list 254 – 255 spisa), u suglasnosti sa strankama pročitani su iskazi svjedoka Grković Ratka (list 67 – 68 te 344 – 352 spisa), Vukelić Dubravka (list 69 – 71 te 326 – 334 spisa), Benić Jelene (list 206 – 207 spisa), Vuković Mate (list 224 – 226 spisa), Trbojević Nikole (list 312 – 318 spisa), Šolaja Anke (list 402 – 406 spisa), Šolaja Nikole (list 408 – 412 spisa), Šolaja Željka (list 414 – 418 spisa), Kompar Dušana (list 419 – 426 spisa), Mudrić Željka (list 428 – 434 spisa), Momčilović Miloša (list 436 – 449 spisa) te nalazi i mišljenja vještaka dr. Stjepana Gusića (list 223 spisa) i dr. Milovana Kubata (list 224 spisa), izvršen je uvid u medicinsku dokumentaciju (list 229 – 233 spisa), saslušani su svjedoci Pejić Željka (list 472 spisa), Knežević Predrag (list 475 spisa), Marko Krizmanić (list 474 – 475 spisa), Ana Bičanić (list 472 – 473 spisa), Kata Vuković (list 473 – 474 spisa) te je pročitana izvoda iz KE (list 198 spisa).

Iz izvješća o poduzetim mjerama i radnjama u svezi ekshumacije leševa u mjestu Saborsko (list 3 – 6 spisa K-60/2011) proizlazi da je dana 26. listopada 1995. godine na lokaciji br. 1 „Popov Šanac“, a koja lokacija se nalazi u mjestu Saborsko u neposrednoj blizini župnog dvora i crkve Sv. Ivana Nepomuka, pristupilo se iskopavanju grobnice koja predstavlja jamu, prirodnu škrapu s vododerinom. Na prvim površinskim slojevima došlo se do raznog smeća, a već na dubini od oko 0,60 m došlo se do dijelova leša. Iskopano je ukupno 15 leševa time da se za leš br. 12 navodi da su pronađeni dijelovi lubanje uz ostatke tijela s odjećom te da je pronađen i novčanik s osobnom iskaznicom na ime Nikola Dumenčić. Nakon što je izvršeno iskapanje izvršeno je mjerenje grobnice te je utvrđeno da je jama promjera 3,10 m, dubine 2,70 m i da je od vrha prema dnu lijevkastog oblika.

Iz zapisnika o ekshumaciji (list 13 – 17 spisa) koji je sačinjen od strane istražnog suca proizlazi da je u mjestu Saborsko na 6 lokacija pronađeno više grobnica i pojedinačnih grobova, pa je tako na lokaciji br. 1 u blizini župnog dvora i crkve Sv. Ivana Nepomuka pronađeno ukupno 15 leševa, na lokaciji br. 2 – borik koja se nalazi u mjestu Saborsko, šumski predio zvan „borik“, pronađena su 3 leša, na lokaciji br. 3 u kući Martina Matovine, Biljevine br. 288 pronađeni su ostaci dvije osobe, na lokaciji br. 4 u kući Petra Matovine, Biljevina br. 274 pronađene su kosti jedne osobe, na lokaciji br. 5 u kući Mate Matovine, Biljevina br. 277 pronađeni su ostaci jedne osobe, na lokaciji br. 6 u kući Rože Matovine, Biljevina br. 272 pronađeni su ostaci jedne osobe.

Na lokacijama župni dvor, lokacija Kuselj 297 (zgarište kuće Ane Krizmanić) i na lokaciji Conjari 223 nisu pronađeni leševi niti ljudske kosti.

Iz popisa ekshumiranih i identificiranih osoba iz masovne grobnice Popov Šanac (list 18 spisa) proizlazi da je identifikacijom koja je izvršena u Zavodu za sudsku medicinu i kriminalistiku Zagreb utvrđeno da se radi o slijedećih 15 osoba: Ana Bičanić, Milan Bičanić, Nikola Bičanić, Petar Bičanić, Kata Dumenčić, Nikola Dumenčić, Mile Matovina, Mate Matovina, Mate Špehar, Joso Štrk, Petar Vuković, Jure Vuković r. 17. prosinca 1929. godine, Jure Vuković r. 30. lipnja 1930. godine, Ivan Vuković i Jeka Vuković.

Iz zapisnika o pregledu i identifikaciji mrtvog tijela (list 7 spisa K-60/2011) proizlazi da se u vreći koja je označena br. 12, sa lokacije Saborsko – Popov Šanac nalazi veći broj ljudskih kostiju međusobno razdvojenih, bez mekih tkiva. Osim toga, nađu se i tragovi odjeće koji su bili u takvom stanju raspadanja da je vrlo teško utvrditi vrstu pojedinih predmeta. Posebno uz ostatke tijela nađe se mala vrećica u kojoj se nalaze: smeđa futrola, zdravstvena iskaznica, crveni džepni nožić, gornja proteza te osobna iskaznica na ime Nikola Dumenčić, r. 25. travnja 1930. godine. Od lubanje je nađen dio svoda i to čeonog dijela te oštećena donja čeljust odvojena od ostatka lubanje. Nađene su četiri lopatice, od toga tri lijeve, a dvije

lijeve lopatice sigurno su muške. Prema ostacima zdjelčnih kostiju jedna osoba bi morala biti stara ženska osoba koja je više puta rađala. Nađeni ostaci lubanje upućuju na mušku osobu. Od dugih kostiju nađene su dvije nadlaktice i to lijeve, obje muške, jedna desna nadlaktica muška, dvije desne lakatne kosti obje muške, dvije desne palčane kosti obje muške, jedna desna natkoljenica ženska, te jedna lijeva lakatna kost također ženska. U mišljenju se navodi da su posmrtni ostaci identificirani kao Nikola Dumenčić, a da je identitet pokojnog potvrđen po nećaku Mati Vukoviću i to na temelju visine tijela, zubiju odnosno totalne gornje proteze, pronađene osobne i zdravstvene iskaznice te mjesta pronalaska tijela.

Iz dopune nalaza i mišljenja vještaka dr. Stjepana Gusić (list 223 – 224 spisa) proizlazi da su pregledom posmrtnih ostataka, obzirom da je na lokaciji Popov Šanac pronađeno ukupno 15 ostataka tijela, iz svake vreće izvadili ono što se u njoj nalazilo i pokušali rekonstruirati pojedina tijela, a nakon toga su na temelju antropoloških podataka koje su dobili za određenu osobu pokušavali utvrditi identitet te osobe, kao i na temelju ostataka odjeće, stanja zubala i slično. Da je prilikom pregleda kostiju koje su pripadale pok. Dumenčiću bilo zapaženo kakvo oštećenje to bi bilo i navedeno. Nije nužno da na kostima kojima su raspolagali, budu prisutne i mehaničke ozljede jer meci mogu oštetiti i samo meka tkiva. Na raspolaganju nisu imali sve kosti, sva rebra pa su mogli samo analizirati preostali dio skeleta.

Iz zapisnika o pregledu posmrtnih ostataka iz vreće br. 15 sa lokacije Saborsko – Popov Šanac (list 8 – 9 spisa K-60/2011) proizlazi da su se u crnoj vreći nalazili ostaci tijela, gornja proteza u dva dijela te dijelovi odjeće, naime nađena je izrazito ženska lubanja, donji ekstremiteti koji su nesumnjivo muškog tipa, muške hlače prljavo sive boje, a uz lubanju ženske osobe nađeni su desni radius i desna ulna koji su kompatibilni sa ženskim spolom, nađeni su češalj i pletenica kose sa ukosnicama te ženska marama sivo crna sa bijelim prugama na kvadratiće. U mišljenju se navodi da su na temelju dijelova gornje proteze, izračunate visine na temelju dugih kostiju, ostatka kose, češlja za kosu, marame, posmrtni ostaci identificirani kao Kata Dumenčić, a dana 14. studenoga 1995. godine identifikaciju je potvrdio nećak Vuković Mato.

Stalni sudski vještak dr. Milovan Kubat u dopuni nalaza i mišljenja (list 224 spisa) istakao je da na temelju posmrtnih ostataka tijela Kate Dumenčić nije bilo moguće zaključivati o uzroku smrti jer je nedostajao skeletni dio tijela pok. oštećenice. Da su lubanja ili druge kosti pok. oštećenice bile ozlijeđene to bi nužno bilo navedeno u samom nalazu i mišljenju. Moguće je da je uzrok smrti strijelna ozljeda, sa time se susreću pogotovo u slučajevima kada streljivo zahvati samo meka tkiva a ne i kosti, a ovdje nisu raspolagali ni sa svim kostima pok. oštećenice.

Tijek ekshumacije leševa iz masovne grobnice Popov Šanac prikazan je u foto dokumentaciji (list 14 – 40 spisa K-60/2011).

Svjedok **JELENA BENIĆ** (list 206 – 207 spisa) iskazala je da se njen pok. otac Nikola Dumenčić rastao od njene majke, kada je ona imala 17 ili 18 godina i oženio se drugom ženom te je u tom novom braku imao sina koji je međutim ubijen 1989. godine. Nakon što se otac rastao od majke nije ga baš posjećivala, a te 1991. godine uopće ga nije ni vidjela niti se sa njim čula telefonski. O tome što se desilo sa njenim ocem saznala je od Mate Vukovića i to kada su ih iskopali iz te jame. Mato Vuković joj je rekao da je njenog oca prepoznao po kaputu i temeljem toga što je njen otac kraj sebe imao osobnu iskaznicu. Inače, Mate Vuković joj je rekao da je njen otac, zajedno sa svojom suprugom kada su neprijateljske snage okružile Saborsko ostao u jednoj kući, te da su njen otac i njegova supruga zaklani. Nije poznavala osobe imenom Dušan i Naranča Šolaja, no čula je da su isti bili susjedi njenog oca.

Dana 24. prosinca 2012. godine Jelena Benić dostavila je sudu odštetni zahtjev (list 214 spisa) ne navodeći visinu istog.

Svjedok **MATE VUKOVIĆ** (list 224 – 226 spisa) iskazao je da mu je pok. Nikola Dumenčić bio ujak, dakle rođeni brat njegove majke. Pok. oštećenici stanovali su u zaseoku Dumenčići, a tamo je HV, odnosno policija imala prvu liniju obrane. Kraj tog zaseoka Dumenčić nalazio se zaseok Šolaje, a toga dana kada je bio završni napad na Saborsko, tj. 12. studenoga 1991. godine, to je sve gorjelo.

Bio je pripadnik rezervnog sastava policije, tijekom rujna i listopada 1991. godine bili su konstantni napadi na Saborsko i kako je došao u Saborsko da bi izvukao ženu i djecu kasnije nije mogao izaći iz Saborskog pa se priključio rezervnom sastavu policije RH. Nakon tih početnih napada stanovništvo Saborskog počelo se povlačiti u gornji dio sela, a jedan dio stanovništva i to uglavnom stariji ljudi ostali su u svojim kućama jer su vjerovali u primirje koje je proglašavano, mislili su da im se ništa neće desiti. Njegov pok. ujak i ujna za vrijeme ovih napada, kako je njihova kuća izgorjela, sklonili su se u kuću Šolaja Duje i Naranče, odnosno u podrum jer je i Dujina kuća tada gorjela. U tom zaseoku Šolaje postojale su 4 kuće Šolaje koji su inače bili Srbi. Dana 12. studenoga 1991. godine bio je najgori napad, kuća pok. oštećenika prva je izgorjela pa su se pok. oštećenici preselili u podrum kod susjeda Šolaja Duje i Naranče koja se nalazila na udaljenosti od nekih 500 – 600 m. Kako je uslijed tog napada na Saborsko počela gorjeti i kuća Šolaja Duje i Naranče svi su morali izaći iz podruma. HV i policija povlačila se sa položaja i nakon što su se povukli jedan dio stanovništva je zarobljen, dakle nisu ubijeni. Saznali su da su u tom napadu na Saborsko najprije išli „šešeljevci“ i „arkanovci“ koje su vodili domaći ljudi, među kojima i Pejić Zdravko i drugi. Jedan dio stanovništva, a među njima i pok. oštećenici, pobijeni su u naselju Borik, a naseljem Borik zovu se zaseok Dumenčić i Šolaje, a više od kilometra dalje nalazi se zaseok Varoš. Kao pripadnik HV-a povlačio se ispred tih tenkova, aviona, pješadije. Poznato mu je da je u kući Šolaja Steve bilo skrivano hrvatsko stanovništvo – Dumenčići i Malkoči koji nisu pobijeni iz razloga što je ta kuća od strane ovih paravojskih postrojbi jednostavno preskočena. U zaseoku Šolaja živio je i Šolaja Nikola čiji je sin Željko bio pripadnik hrvatske policije pa je Nikola išao pregovarati sa tom paravojskom jer se bojao za svog sina. Taj Nikola je na predjelu Borik upozoravao stanovništvo da ne ide tim putem prema Ličkoj Jasenici jer da će ih ubiti i doista su tamo ubijene tri osobe.

Njegov pok. ujak i ujna morali su izaći iz tog podruma Šolaja Duje i Naranče zajedno sa njima jer je kuća gorjela. Po pričanju sina pok. Duje Šolaja kada su oni izašli van naišli su pripadnici srpske paravojske, a njegov ujak i ujna nisu se snašli pa su rekli da se prezivaju Dumenčić, naime njih su pitali kako se zovu i zato su ubijeni, da su se snašli i da su rekli da su Šolaje vjerojatno ne bi bili ubijeni. Dakle, ubijeni su odmah ispred kuće Duje i Naranče Šolaja i tu su i nađeni po pripadnicima druge skupine koju je uputila JNA na taj prostor.

Lokacija Popov Šanac gdje su pronađena mrtva tijela pok. oštećenika zajedno sa ostalim tijelima ubijenih udaljena je od kuće Duje Šolaja oko 1,5 km. Pripadnici TO i civilne zaštite su 2 – 3 dana nakon osvajanja Saborskog kupili mrtve po Saborskom krenuvši od Borika preko Brdina do Varoši te su svih 17 ubijenih bacili u jamu Popov Šanac.

Izazivanja stanovništva u Saborskom počela su u lipnju 1991. godine a od srpnja 1991. godine započeli su napadi na Saborsko. Od kolovoza 1991. godine Saborsko su branili samo domaći policajci, njih 30-tak, a krajem rujna 1991. godine i u studenom 1991. godine bilo je nekih 300 pripadnika policije rezervnog sastava koja je branila Saborsko. Imali su samo pješačko naoružanje i minobacače, a što se tiče suprotne strane kada se krajem rujna 1991. godine srpskoj strani priključila JNA isti su imali i avione i tenkove tako da je Saborsko srušeno sa zemljom. Misli da je dana 12. studenoga 1991. godine u Saborskom stradalo 50 – 60 civila, to se odnosi i na civile iz Sertić Poljane i Poljanke.

Posmrtni ostatke ujaka prepoznao je po nožiću, prepoznao je i odjeću, a što se tiče ujne koja je imala dugačku kosu ta kosa je ostala cijela, imala je i češalj i na temelju toga je vršeno prepoznavanje. Sa Predragom Knežević nikada nije razgovarao o tome na koji način su stradali njegov pok. ujak i ujna. Krajem rujna 1991. godine kao zapovjednik obrane Saborskog iz Zagreba je poslan Marko Krizmanić, u Saborskom nikada nije osnovana jedinica HV-a niti se to moglo jer su bili u okruženju. Dana 12. studenoga 1991. godine tenkovi i oklopna vozila dolazila su u Saborsko sa tri strane, tukli su avioni, jedan dio te srpske paravojske išao je za tenkovima a jedan dio te vojske otišao je u Varoš gdje su pobijeni ti ljudi. Jeleni Beniće rekao je da su njegov ujak i ujna ubijeni metkom, to je javna tajna u Plaškom, a što se tiče toga da je Jelena iskazala da joj je on rekao da su zaklani navodi da je moguće da joj je to rekao jer je bilo takvih slučajeva da ako netko ne bude ubijen metkom da su ga onda zaklali da ga dokrajče, pa je možda to bio takav slučaj i kod pok. oštećenika, no nije tvrdio da su isti zaklani.

Svjedok **PREDRAG KNEŽEVIĆ** saslušan u tijeku istražnog postupka iskazao je (list 50 – 51 spisa K-60/2011) da je u studenom mjesecu (1991. godine) bio u sastavu policije (milicije) i sjeća se da su u zaseoku Šolaje kod Saborskog sa njime bili opt. Zdravko Pejić, zatim Nikola Trbojević i Korajlija Ljuban. Naime, sjeća se jednog dvorišta obiteljske kuće u kojoj je živio čovjek srpske nacionalnosti, ne zna prezime, a kod kojeg su bili sklonjeni neki Hrvati. Jedan pripadnik milicije Korajlija Rade naišao je na minu te je ranjen i svi su bili okupirani njegovim zbrinjavanjem, a dok se pomagalo Korajlija Radi opt. Zdravko Pejić i Trbojević išli su po kućama pretresati kao i Ratko Grković, Kompar Duško, Dubravko Vukelić zvan „Vrabac“. Upravo tog „Vrapca“ prepoznao je „taj djeda“ i pitao ga da li ga zna jer je on njemu rođak. U odnosu na to dvorište bio je postrani, na udaljenosti od 10 m i odjednom je začuo rafal pa je došao u dvorište i vidio dvoje ljudi kako leže na podu. Tada je prvi puta vidio ubijene ljude te je upitao Zdravka Pejića da zašto je to napravio a Pejić je držeći pušku uperenu prema njemu viknuo „j.m. i tebe ću“. Misli da je tada u toj kući zatečeno samo to dvoje ubijenih ljudi i taj djeda, a gdje je bila žena tog djeda ne zna. Ti ubijeni bili su dosta stari ljudi. Mora reći da je iz njihove skupine Ratko Grković to dvoje ljudi imenovao, naime mama Grkovića je iz Saborskog i Grković je rekao da pozna to dvoje i da su Hrvati, a da to Grković nije rekao možda „ovaj“ čak ne bi izvršio zločin, no nije siguran. To je bilo u poslijepodnevnim satima. On, Trbojević Nikola i Momčilović Miloš zvan „Kole“, zatečeni tom situacijom, jednostavno su izašli na glavnu cestu i kada je naišao Bogdan Jančić onda su traktorom kojeg je Jančić odnekud otuđio otišli kući. Nakon par dana sreo je optuženika u gostioni u Plaškom i još pod dojmom prišao mu je i pitao ga da zašto je ono učinio, što su mu smetali civili, a optuženik je pio pivu i ništa nije odgovorio. Koliko zna optuženik se nalazi u zatvoru u Srbiji, u Sremskoj Mitrovici i to zbog ubojstva kojeg je tamo napravio, a misli da je optuženik inače psihopata.

Čim je čuo rafalno pucanje došao je do lica mjesta, sa udaljenosti od oko 10 metara, sjeća se da je pitao „tko je to učinio“ a tada je Grković Ratko zvan „Baja“ rekao da je to Pejić učinio a Pejić je držao pušku u rukama i stajao kraj tih ljudi pa ga je on pitao „zašto si to učinio“. Mora dodati da je čuo, to se pričalo po Plaškom, da je nedugo iza tog zločina opt. Pejić sa još nekoliko njih sudjelovao u ubojstvu više civila i to na način da je unatoč tome što je jedan od tih civila ponudio novce da ga ne dira, bio je to gostioničar Pero zvan „Krtan“, da su mu uzeli novac i poubijali te ljude, pričalo se da je to bilo u podrumu neke kuće. Također je čuo da je jedan od njih po nadimku „Đuro Šnjaka“ u međuvremenu umro od srčanog udara u Beogradu ili Pančevu.

U svom iskazu na raspravi (list 226 – 227 spisa) svjedok Predrag Knežević iskazao je da vezano za smrt pok. Nikole Dumenčića i supruge mu, može reći da se sjeća da su oni kao vojska prolazili u Saborskom pod nekim brdom, kasnije su mu rekli da su to zaseoci Šolaja ili Dumenčići, bili su na putu prema kući i vidio je da na udaljenosti od 7 – 8 metara od njih leže mrtav muškarac i žena. Te prigode sa njim su bili Trbojević Nikola, Grković Ratko, Kompar Duško i Vukelić Dubravko pa je on upitao Korajlija Ljubana da što je to bilo, a ovaj mu je

rekao da je to učinio Pejić Zdravko, dakle da ih je ubio. Tog trenutka nije tamo vidio Pejića, a taj Korajlija mu je tada rekao da je Grkovićeve mama iz Saborskog i da je Grković prepoznao te ubijene kao Hrvate, naime ti ubijeni bili su sa jednim Srbinom koji ih je valjda htio spasiti, ali su svejedno ubijeni. Nakon 10 – 15 dana od toga, u jednoj gostioni vidio je Pejić Zdravka, koji je inače bio čudan i poremećen, pa mu je te prigode i rekao „čovječe što si to napravio, što su ti krivi ti stari ljudi“ no Pejić mu ništa na to nije rekao.

Grković, Kompar, Vukelić, Korajlija, opt. Pejić i on bili su pripadnici rezervnog sastava milicije SAO Krajina koja je u to vrijeme djelovala u okviru TO, a TO je za vrijeme ovog napada i ranije bila u sastavu JNA. Glavni za miliciju SAO Krajine bio je Dujo Latas, a glavni za TO bio je Boško Grba, dok ne zna tko je bio glavni za JNA, samo je vidio da među pripadnicima JNA ima i ročne vojske, vojske iz Srbije, a prilikom ovog napada na Saborsko u istom su osim milicije SAO Krajine, TO i JNA sudjelovali i „šešeljevci“ i druge skupine koje su pridošle iz Srbije. Ne može reći točan broj ljudi koji je sudjelovao u tom napadu na Saborsko, 80% ljudi je bilo iz Plašćanske doline, ali koga god sada pitate svi će reći da nisu bili tamo.

Jedinice sa tenkovima išle su u Saborsko sa svih strana a pripadnici rezervnog sastava milicije SAO Krajina ulazili su u Saborsko nakon što su već prošli tenkovi. Naime, ispred tih tenkova išla je aktivna vojska JNA, a milicija je naknadno došla. Pripadnici rezervnog sastava milicije SAO Krajina bili su raspoređeni prilikom napada na Saborsko u 2 – 3 grupe, a grupa u kojoj je on bio ulazila je u Saborsko nakon što su prošli tenkovi i aktivna vojska i TO, tako da ne može reći gdje su u tom trenutku bili Dujo Latas i ostale grupe.

Grupa rezervnog sastava milicije u kojoj je i on bio brojala je njih 10-tak i oni su ulazili na područje Borika, a zajedno sa njima bili su i neki pripadnici TO i JNA, dakle bilo ih je ukupno 20 – 30, a taj Borik ustvari predstavljaju kuće Dumenčića i Šolaje. U taj zaseok Borik gdje su kuće Šolaja i Dumenčića najprije su ušli Kompar i Grković koji su išli sa jednim dijelom pripadnika TO i JNA i u trenutku kada dolazi ostatak grupe Kompar i Grković su već bili tamo i vraćali se. Tamo je bio i Vukelić Dubravko koji je pričao sa tim Šolajom kod kojeg su bili ubijeni, čak je taj Šolaja rekao Vukeliću da su rodbina, dakle Šolaja je nastojao spasiti te ljude, prema tome i Vukelić je mogao vidjeti kada je Pejić ubio te ljude, a njemu je sve to kasnije ispričao Ljuban Korajlija. Moglo je proći jedno 15 minuta od trenutka kada su Grković, Kompar, Pejić i Vukelić otišli prema Boriku i našli se u tom zaseoku Šolaje i Dumenčići do trenutka kada dolazi ostatak grupe, naime kako je bio ranjen jedan pripadnik onda su se svi sklanjali iza vojske i prolazili onuda kuda je prošla vojska. U trenutku kada dolazi u taj zaseok Dumenčić i Šolaje i u trenutku kada vidi Grkovića, Kompara, Pejića i Vukelića, tenkovi JNA su već odavno bili u središtu Saborskog. Prolazeći vidio je da Dumenčić Kata i suprug joj leže mrtvi u tom dvorištu kraj te kuće, bili su nepomični, nije prilazio da bi mogao vidjeti krv tako da ne zna da li su pogođeni u glavu ili tijelo. Možda bi i prišao do njih da vidi da li može pomoći no bojao se ove grupe koju su činili Grković, Trbojević Mane i Pejić Zdravko koji su mu te 1991. godine prijeli misleći da on radi u korist Hrvatske jer je u Zagrebu imao sestru i zeta. Pripadnici rezervnog sastava milicije SAO Krajina imali su automatske puške iz kojih je bila moguća kako rafalna tako i pojedinačna paljba, a misli da je svaki od njih te prilike kada idu u napad na Saborsko dobio oko 150 metaka.

Nakon što je svjedoku pročitao njegov iskaz dan pred istražnim sucem istakao je da se sjeća da je bio kod istražnog suca i da je dao iskaz, a upitan da se izjasni o tom iskazu obzirom na iskaz na glavnoj raspravi naveo je da se u cijelosti slaže sa iskazom kojeg je dao pred istražnim sucem samo što se ne sjeća da je Zdravka Pejića vidio tamo na licu mjesta kako je to uneseno u zapisnik o njegovom ispitivanju pred istražnim sucem, a točno je da su tamo bili svi, i Grković, i Kompar, i da je on upitao „tko je to učinio“ na što su mu i Grković i Korajlija i Vukelić rekli da je to uradio Pejić.

Kada mu je predloženo da je u iskazu pred istražnim sucem rekao da je začuo rafal, došao u dvorište, vidio ubijene i da je nakon što mu je Grković rekao da je to učinio Pejić da

je upitao Pejića „zašto si to napravio“ a da je Pejić uperio pušku prema njemu i rekao „jebem ti mater i tebe ću“ ponavlja kako se ne sjeća da bi tamo te prigode vidio Pejića, sjeća se da ga je naknadno u gostioni pitao da zašto je to napravio „a svi ovi ljudi koji su bili gore vidjeli su da je to napravio Pejić“.

Nije u kontaktu ni sa kim od ljudi koje spominje u iskazu. Do lica mjesta gdje je ležalo to dvoje mrtvih sa njim je došao Nikola Trbojević, a Mane Trbojević zajedno sa Grkovićem, Pejićem i ostalima već je bio na licu mjesta. Miloš Momčilović i Željko Mudrić bili su prisutni tom događaju kada Pejić ubija to dvoje Hrvata time da je Momčilović bio u rezervnom sastavu milicije SAO Krajina a Mudrić je bio pri vojsci. Nikada o ovome nije pričao sa Vukelić Dubravkom. U trenutku kada Nikola Trbojević i on prilaze u to dvorište, u dvorištu kraj tih mrtvih su već opt. Pejić Zdravko, Grković Ratko, Vukelić Dubravko, Mane Trbojević, Dušan Kompar i Korolija Ljuban, a sa njim i sa Nikolom Trbojević došao je Miloš Momčilović. Dakle, svi oni ljudi koje je nabrojao da su bili tamo sa Pejićem morali su vidjeti kada je Pejić ubio te ljude. Otprilike nakon sat i pol od toga događaja rezervni sastav milicije SAO Krajine napustio je područje Saborskog a u Saborskom su ostali pripadnici TO, JNA i druga vojska, odnosno sa njim su se vratili samo Nikola Trbojević, Miloš Momčilović i Korolija Ljuban dok su ostali i Pejić otišli u centar Saborskog. Nije Duji Latasu kao zapovjedniku milicije prijavio da je Pejić ubio to dvoje civila, ne zna da li su to uradili Momčilović ili netko drugi, može samo reći da Dujo Latas nikome od njih nije naredio da se ubijaju civili. Zadatak te njihove postrojbe bio je da se pregledavaju kuće, nije tu postojala neka striktna naredba, osobno nije izvršio pregled ni jedne kuće jer kada je vidio te mrtve sve mu se smučilo. Ta kuća ispred koje su se nalazili ti mrtvi civili u tom trenutku kada ih on vidi nije gorjela, a gorjele su kuće prema Saborskom. Nije znao čija je ta kuća ispred koje su bila ta tijela, da li od Šolaje ili od ovih ubijenih.

Nadalje je iskazao (list 475 spisa) da nije ni u kakvom sukobu sa Trbojević Nikolom, Grković Ratkom, Kompar Dušanom, Vukelić Dubravkom, Mudrić Željkom, Momčilović Milošem, a želi reći da su ga te 1991. godine sačekivali Grković Ratko zvan „Baja“ i Trbojević Mane i da su ga htjeli likvidirati jer su mislili da surađuje sa hrvatskom stranom. Takvu je informaciju dobio, na taj način stradao je Žagar iz Plaškog, ne zna tko je ubio Žagara, navodno je isti ubijen zbog izdaje.

Kada mu je predočeno da su svjedoci koji su zamolbeno saslušani pred Višim sudom u Beogradu, u odnosu na dijelove njegovog iskaza gdje ih spominje, govorili o tome kako oni nisu bili na licu mjesta i slično, ističe da u cijelosti ostaje kod iskaza koje je dao pred ovim sudom. Kada mu je ponovno predočen dio njegovog iskaza dan pred istražnim sucem u kojem je naveo da je ušao u dvorište i vidio ubijene i da je tada pitao opt. Pejića „zašto si to učinio“, a da na raspravi o toj okolnosti drugačije iskazuje, ističe kako je od tada prošao veliki period godina, kada sad vraća film unazad misli da je opt. Pejića to pitao kada ga je sreo u gostioni, da ga je tada Pejić opsovao i rekao da će i njega. Po ponovnom predočenju iskaza iz istražnog postupka, a na okolnost zaticanja Pejića u dvorištu kraj mrtvih tijela, ponavlja da kada vraća taj film unazad da misli da se opt. Pejiću prvi puta obratio upravo u toj gostioni, a već je rekao da je Grković Ratko zvan „Baja“ bio čovjek koji je prepoznao te ljude kao Hrvate, a njemu je Ljuban Korolija rekao da je opt. Pejić ubio te ljude, no najsigurnije bi o tome bilo pitati upravo ljude kod kojih su ti Hrvati bili sklonjeni.

Svjedok **RATKO GRKOVIĆ** zamolbeno ispitan dana 31. ožujka 2009. godine (list 67 – 68 spisa) iskazao je da je bio pripadnik TO mjesta Plaški i sjeća se „oslobađanja“ mjesta Saborsko. Njegova jedinica u kojoj ih je bilo 10 – 12 bila je naoružana automatskim puškama, pretpostavljeni im je bio Ogrizović, i išli su kao podrška tenkovima koji su nastupali prema Saborskom. Koliko se sjeća po dva vojnika pratila su jedan tenk, na ulazu u Saborsko stali su na mjestu koje je praktično taj zaselak Šolaje i onda je došlo do nekog nesporazuma između vojske i TO i tu je njihova jedinica TO zbog tog nesporazuma podijeljena na dva dijela. Ogrizović je tom dijelu jedinice kojem je i on pripadao naredio da ide dalje u pratnju

tenkova, trebali su se popeti na brdo i biti uz tenkove, a daljnja naređenja trebali su dobiti od komandira tenkovske jedinice. Krenuo je u pratnju tenka i u trenutku kada je prolazio, sa desne strane uz put vidio je da ima više kuća, vidio je da iz podruma neke kuće izlaze neki civili, sjeća se da su neke dvije bake izlazile baš u trenutku kada on kreće za tenkom i odlazi odatle. Praktično su trčećim korakom krenuli za tenkovima koji su išli pod punim gasom i kada su se odmakli nekih 100-tinjak metara, iza sebe, praktično iz smjera onog mjesta gdje su zastali zbog nesporazuma, čuo je jedan ili dva rafala no u tom trenutku nije znao što se tamo zapravo događa. Inače, u tim trenucima bila je pucnjava na sve strane, eksplozije „to je bila prava pucnjava i skoro frontalna borba“, tako da nije povezivao te rafale koje je čuo s nekim posebnim događajem.

Zdravko Pejić bio je u istom vodu u kojem je bio i on no ne može se sa sigurnošću izjasniti je li Pejić bio u onom dijelu jedinice koji je krenuo za tenkovima ili u onom drugom dijelu jedinice koji je dobio drugi zadatak. Ne može vjerovati da je Pejić učinio to što mu se stavlja na teret. Nakon više dana čuo je da su u Saborskom prilikom izvođenja borbi stradali neki civili, čuo je da su usmrćene „neke babe“, no ništa поблише o tome ne zna, čak ne zna da li su te babe ubijene u Saborskom ili nekom okolnom zaseoku. Tada je imao 22 godine i nije se posebno interesirao za te događaje koji prate ratne operacije. Obzirom da mu je majka inače Hrvatica, iz Saborskog, nije se ni smio kod drugih vojnika interesirati za te događaje jer bi oni to povezivali s činjenicom da mu je majka Hrvatica i to bi mu samo stvaralo probleme. Sjeća se da je Vukelić Dubravko tada isto pratio tenkove kao i on i to se sjeća zbog toga što je njemu jedan metak prošao kroz beretku i onda se on obratio Vukeliću i rekao mu da ih netko gađa s leđa. Nema nikakav kontakt niti zna gdje se nalazi Pejić, čuo je da je Pejić jedno vrijeme bio u zatvoru u Sremskoj Mitrovici.

Zamolbeno saslušan dana 16. travnja 2013. godine svjedok Grković Ratko iskazao je (list 344 – 352 spisa) da Pejić Zdravka pozna od 1987. godine te da su u dobrim odnosima, zajedno su igrali nogomet do 1991. – 1992. godine. Nadalje je istakao da je bio pripadnik TO, a da je Dušan Latas bio načelnik policije. Prilikom napada na Saborsko zaustavljeni su prije sela, naime čim su prošli šumu Borik dobili su naređenje da tu stanu i onda su naišli tenkovi iz pravca Plaškog i netko iz tenkova naredio im je da idu s tenkovima pa su zajedno sa tim tenkovima zapravo projurili kroz to selo da bi se zauzeo položaj kod tenkova. Prije nego su projurili kroz to selo nije tamo vidio neke civile jer tenkovska grmljavina ne dozvoljava nikom normalnom da se pojavljuje i da gleda kroz prozor, da izlazi pred tenk. Prošli su nekim bijelim putem i trčali uz tenkove. Zna gdje se nalazi zaselak Dumenčić i Šolaje, nije poznao ubijeni bračni par Dumenčić a ni Duju i Naranču Šolaja. Knežević Predrag bio je u istoj jedinici u kojoj je bio i on. Što se tiče civila koje je spominjao kada je prvi put saslušan ističe da može biti da su to bili Dumenčići, ti ljudi što ih je vidio, te bake. U svom prvom iskazu izdvaja ona dva rafala koja je čuo jer mu je jedan metak prošao kroz kosu, to nije bilo u blizini kuća Dumenčić nego je to bilo kada su išli gore sa tenkovima.

Nakon što mu je predloženo da 12. studenoga 1991. godine u Saborskom nije bilo frontalne borbe kako je on to iskazao kada je prvi puta saslušan, navodi kako je s Alena bila jaka pucnjava, ne zna da li je tamo bio jedan, dva ili tri, ali sigurno je bio jedan mitraljez. Ne zna tko je ubio Dumenčiće, majka mu je Hrvatica iz Saborskog i upravo radi toga nije nikakvu informaciju mogao imati, nisu imali povjerenja u njega, bio je pijan svaki dan. Poslije je u Plaškom čuo da su gore u Saborskom ubijene neke babe no nije čuo tko ih je ubio, ne može se sjetiti jesu li u pitanju bile dvije ili tri babe, ili dvije babe i jedan muškarac. Ne zna zašto su ubijene, nije čuo tko ih je ubio, ne zna je li osim te dvije babe tog dana još netko od civila ubijen u Saborskom. Pozna Knežević Predraga, sa istim nikada nije bio ni u kakvom sukobu, a nakon što mu je predloženo iskaz Knežević Predraga navodi kako nema ništa reći na taj iskaz no dodaje kako nije bio tu niti je on prepoznao te ubijene kao Hrvate kako to proizlazi iz iskaza Kneževića „niti sam bio tu, niti znam, niti sam rekao, otkud bih ja znao ljude od 50, 60, 70 godina u Saborskom“. Dok je bio u TO nikada nije prijetio Kneževiću, nije tada znao da Knežević ima rodbinu u Zagrebu, zna to unatrag 2 – 3 godine. Nije čuo tko je

ubio bračni par Dumenčić, nakon 2 – 3 dana u Plaškom je čuo da su pobijene neke babe, spomenut je i djeda „ali hajde npr. reći ću dvije babe i jedan deda ili dvije babe kako god hoćete da su ubijene u Saborskom“. Ne zna da li se to ubojstvo vezivalo s nekim od pripadnika milicije TO, pripadnika JNA, šešeljevih četnika, vukove garde, pa dodaje kako sa strane nikoga nije bilo, misli da je bilo nešto dobrovoljaca.

Kada su prolazili zaseok Šolaje ta jedinica bila je razdvojena, išli su na udaljenosti 15 – 20 m jedan od drugog, išla su po dva vojnika na jedan tenk, svaki s jedne i s druge strane, Vukelić Dubravko bio je sa njim u paru kraj tenka a Pejić je bio otraga kao i Knežević Predrag ukoliko Knežević nije bio ispred njega, na prvom tenku. Knežević Predrag, Nikola Trbojević, Pejić Zdravko, Vukelić Dubravko, Mane Trbojević, Dušan Kompar, Korolija Ljuban, Nikola Trbojević, Miloš Momčilović bili su svi u toj akciji toga dana i svi su bili na okupu prije ulaska u to selo i onda je došla naredba da idu uz tenkove, a nakon toga su krenuli kroz to selo i nisu se zaustavljali. Ne zna zašto je Knežević dao iskaz i zašto je tako iskazivao.

Svjedok **DUBRAVKO VUKELIĆ**, zamolbeno saslušan u tijeku istražnog postupka, iskazao je (list 69 – 70 spisa) da je u ljeto 1991. godine dobio poziv da stupi u TO mjesta u kojem je živio, a živio je tada u Plaškom, te da se morao odazvati tom pozivu kao i svi ostali i postao je član lokalne TO. U okviru čete bio je u izviđačkom vodu, detalja se više ne sjeća, no sjeća se jedne šire vojne akcije koja je bila usmjerena prema mjestu Saborsko, a u kojoj akciji je sudjelovala TO i JNA. Njegova jedinica kretala se iz smjera Ličke Jasenice, prošli su do Saborskog i kroz taj zaseok Šolaje koji je na putu od Ličke Jasenice prema Saborskom. Pozna Zdravka Pejića, koji je također bio pripadnik čete TO Plaški i član izviđačkog voda. Svi članovi čete učestvovali su u toj akciji, on se konkretno s grupom vojnika kretao iza jednog tenka obzirom da su praktično bili podrška tenkovskoj jedinici. Ne može se sjetiti tko je od vojnika bio pored njega, no sjeća se da su kod mjesta Šolaje krenuli u dva smjera, praktično se jedinica podijelila, on je s grupom vojnika iza jednog tenka išao kroz voćnjake u smjeru sela Vukelić Poljane tako da praktično nije ni ulazio u sam zaseok Šolaje nego je iza tog tenka prošao mimo tog zaseoka. Nije vidio nikakvo ubojstvo i taj događaj mu, koji se opisuje u rješenju o provođenju istrage, nije poznat. Ne može se sjetiti je li Pejić Zdravko išao njegovim smjerom, a nakon što je vojska ušla u Saborsko, tada je već bila noć, cijelokupna jedinica povukla se u smjeru Ličke Jasenice i više se nikada nije vraćao u Saborsko. Nekoliko dana kasnije pričalo se da su pobijeni tijekom te akcije neki civili, no ne zna nikakve pojedinosti o tome. Nije imao nikada nikakve potrebe da svraća u zaseok Šolaje, nije tu imao nikakvu rodbinu, nije poznavao ni jednog stanovnika tog zaseoka, nepoznata su mu imena Nikola i Kata Dumenčić. Zdravko Pejić mu je kum, posljednji put ga je vidio kada je isti bio na izdržavanju kazne u Sremskoj Mitrovici zbog nekog razbojništva, a kada je Pejić izašao iz zatvora više ga nije vidio no čuo je da je otišao pratiti neke konvoje u Irak. Nikada mu Zdravko nije spomenuo nešto što bi bilo makar i slično događaju koji mu se stavlja na teret rješenjem o provođenju istrage. U vodu su dužili automatske puške pa je i Pejić također dužio automatsku pušku. Nikada nije čuo za neku jamu na lokaciji Popov Šanac. U trenutku napada na Saborsko Pejić nije bio pripadnik martićeve milicije jer u kolovozu mjesecu martićeva milicija je raspuštena i svi članovi te milicije ulazili su u TO po mjestu u kom su se nalazili.

Prilikom ponovnog saslušanja svjedok Vukelić Dubravko iskazao je (list 326 – 334 spisa) da se u principu sjeća iskaza kojeg je ranije dao, da je sve iz tog iskaza točno. U vrijeme napada na Saborsko bio je pripadnik izviđačkog voda pri policiji, a zapovjednik mu je u to vrijeme bio Dušan Latas, a ta milicija kojoj je na čelu bio Dušan Latas djelovala je u nekim akcijama u okviru TO, odnosno pod zapovjedništvom TO i zapovjednika JNA koji je bio na tom području. U zaseoku Šolaje imao je rodbinu i to Duju i Naku Šolaja, naime ti ljudi su sutra ili prekosutra došli kod njegovih roditelja u Plaški i tu su bili nekoliko dana dok nisu otišli za Srbiju kod svoje djece. Duju Šolaja nije vidio tijekom napada na Saborsko, pozna Predraga Kneževića, a što se tiče navoda Kneževića da je Duje Šolaja njega pitao da li zna da mu je on rod ponavlja kako u tom zaseoku Šolaje prije događaja od toga dana nikada nije

bio, kada je prvi puta išao u taj zaseok znao je da Duje i Naka Šolaja postoje i žive no nije znao da su oni u tom trenutku u Saborskom niti je znao gdje im je kuća. Nikada nije bio u nekoj zavadi sa Knežević Predragom, ne zna zašto je Knežević rekao da ga je Duje pitao „znaš ti mene, mi smo rod“.

Što se tiče dijela iskaza svjedoka Knežević Predraga gdje navodi da su i Trbojević i Grković i Kompar i Vukelić vidjeli ubijene civile i da su svi bili prisutni kada je njemu – Kneževiću Korajlija Ljuban rekao da je te ljude ubio Pejić, ponavlja kako su svi bili pod zapovjedništvom jedne čete koja je brojala od 70 – 100 ljudi, no da svi iz iste jedinice nisu bili na istom terenu i istom rajonu, da je tu bila i JNA i tenkovi s poligona pa da su neki otišli za tenkovima a da su neki ušli u zaselak. Nikola Medaković zvani „Medo“ i njegova tzv. grupa u tom trenutku nije imala nikakve veze sa njima, a što se tiče izvješća Latas Duje u kojem se navodi da su tenkovi već bili u Saborskom kada jedinica kojoj je pripadao i svjedok dolazi iz Vukelić Poljane dolje prema zaseoku Šolaje, pa da prema tome nije bilo potrebe da bilo to bude podrška tenku jer su tenkovi već bili u središtu Saborskog, navodi da ne zna što bi rekao, uopće se ne sjeća je li Latas bio tu sa njima na tom pravcu djelovanja. Sjeća se tog zaseoka Šolaja, radilo se o par kuća, oni su prošli s lijeve strane, iza je šuma, borik, prema Vukelić Poljani, radi se o malom zaseoku sa par kuća. Tu je bilo par tenkova, sjeća se da su prošli s lijeve strane kroz jedan voćnjak i spuštali se dolje prema centru gdje se vidjela crkva i škola.

Odmah sutradan poslije podne čulo se da su ubijeni civili. Pričalo se o tome nakon 2 – 3 dana među ljudima iz tog kraja koji su svi bili pripadnici ili milicije ili TO. Pričalo se da su u Saborskom pobijeni Dumenčići, pričalo se za još neke civile da su pobijeni, u stanici milicije nije pokrenut nikakav postupak protiv onih koji su sudjelovali u ubojstvu Dumenčića jer nikada nitko nije uperio prst i rekao „ti si ubio te ljude“, službeno se to nikada nije ni istraživalo. Nije bio pozvan da sastavi izvješće o ubijenim ljudima, možda je bio pozvan netko iz te određene grupe ili jedinice. Ima nadimak „Vrabac“, pozna Grković Ratka zvanog „Baja“, kao i Manu Trbojević, Dušana Kompara, Korolija Ljubana i svi oni bili su pripadnici njegove jedinice. Kada se desilo ovo ubojstvo nisu bili svi zajedno. Misli da je njemu najbliži bio „Baja“, svi su bili na 10 m. Nije ulazio ni u koju kuću da provjeri ima li ukućana u toj kući, misli da nije ulazio ni Ratko Grković ali to ne može sa sigurnošću tvrditi, naime obzirom da je bilo ratno djelovanje svi su razmišljali samo o sebi.

Što se tiče navoda svjedoka Kneževića da su u trenutku kada Nikola Trbojević, Miloš Momčilović i on (svj. Knežević) dolaze u to dvorište, u dvorištu kraj tih mrtvih već bili Pejić Zdravko, Grković Ratko, Mane Trbojević, Dušan Kompar, Korolija Ljuban i on ističe da je Knežević to tako iskazao možda zbog toga jer su ti ljudi bili takoreći zajedno i da je onda možda Knežević pretpostavio da su svi bili tu.

Nadalje je iskazao da se pričalo da je Pejić Zdravko ubio neke civile u Saborskom, da su imena pa i bračnog para Dumenčić spomenuta nakon određenog razdoblja, možda mjesec, dva ili tri. Dakle, čuo je, pričalo se da je Pejić Zdravko ubio bračni par Dumenčić no ne može se sjetiti tko je to spominjao, uglavnom to je spominjalo više osoba, a inače je to čuo možda 2 ili 3 dana, 4 maksimalno poslije događaja. Nije se spominjao razlog zbog kojeg je Pejić ubio bračni par Dumenčić, samo se spominjalo da je Pejić ubio neke civile i tu priču čula je većina ljudi jer se radi o malom mjestu. Pričalo se i to da je Pejić osim bračnog para Dumenčić ubio i još neke druge civile zajedno s jednom grupom i to istog tog dana u Saborskom. Ne može točno reći što se spominjalo koliko još civila je Pejić tog dana u Saborskom s jednom grupom ubio, osim Dumenčića, no pričalo se da su na još jednom mjestu ubijeni civili, spominjao se neki podrum iz kojeg su ti civili bili izvučeni, spominjao se Pero Krtan, a za ostale stvarno ne zna. Pričalo se da je to bio podrum Pere Krtana te da je i Pero Krtan ubijen zajedno sa civilima koji su bili u podrumu.

Svjedok **NIKOLA TRBOJEVIĆ** zamolbeno saslušan iskazao je (list 312 – 318 spisa) da je u studenom mjesecu 1991. godine prilikom osvajanja Saborskog bio pripadnik milicije no ne zna tko je tada bio zapovjednik jer se to mijenjalo. Prilikom ulaska u Saborsko dana 12. studenoga 1991. godine išlo se s Ličke Jasenice, sa strane Borika prema Šolajama i tu se čekalo tri dana da se Saborsko iseli. Išli su uz tenkove no bili su razdvojeni tako da nije mogao vidjeti tko je s kim, gdje je tko. Nikoga osim jedno 18 seljana ili 19 nije vidio, nije sišao u selo pa nije ni vidio ubijene civile u dvorištu Šolaje ili Dumenčić, prolazio je mimo Dumenčića i Šolaje i to na udaljenosti od možda 200 m. Čuo je za ubojstvo bračnog para Dumenčić, to se čulo odmah rano ujutro. Pričalo se da ih je ubio Pejić a za druge ne zna. Dakle, Pejić se spominjao kao čovjek koji je ubio bračni par Dumenčić. Ne zna da li se pričalo da je Pejić osim bračnog para Dumenčić ubio i još neke civile iz nekog podruma. Pozna Knežević Predraga, sa istim je rodbina, stričevići, a što se tiče iskaza Kneževića u kojem isti kaže da je i on bio prisutan na licu mjesta, kada njemu (Kneževiću) Korajlija Ljuban i ostali potvrđuju da je Pejić ubio bračni par Dumenčić navodi da se ta priča čula poslije kada su se sastali na cesti. Nije bio prisutan kada Knežević pita Pejića „zašto si to uradio“ a Pejić mu s puškom u ruci prijeti. Kasnije među ljudima se čula priča o tom događaju, dok su sišli na cestu, a to je udaljenost od 200 m, odnosno predvečer je bila priča da je Pejić ubio Dumenčiće. Nikada nije pitao Pejića je li to točno i zašto je to učinio, nije to pitao ni nekoga drugoga, nije ni silazio u Saborsko, sjeo je u prikolicu traktora Bogdana Jančića i otišao za Plaški, zajedno sa Kneževićem. Pripadnik te milicije bio je dvije godine a nakon toga je bio u vojsci u vojnoj policiji.

Što se tiče dijela iskaza svjedoka Kneževića gdje isti kaže „Nikola Trbojević je sa mnom došao do mjesta gdje je ležalo ovo dvoje mrtvih, a Mane Trbojević zajedno sa Grkovićem i Pejićem i ostalima već je bio na licu mjesta“, ističe da to nije točno jer da je Mane Trbojević, inače njegov rođeni brat tada bio ranjen, i da je bio u Petrovoj gori, naime Mane je ranjen negdje oko 3 sata popodne, a kada su oni sišli odozgo bilo je već 6 – 7 sati. Nije bio kraj mrtvih tijela, nije vidio mrtve. Drugi dan je samo čuo da su ubijeni, sa Kneževićem nikada nije pričao o tome. Brat mu je ranjen taj dan od rikošeta samo ne zna točno gdje, da li u tom zaseoku Dumančić i Šolaje ili gore no to je bilo 12. studenoga 1991. godine.

Svjedok **DUŠAN KOMPAR** (list 419 – 426 spisa) iskazao je da pozna Pejić Zdravka, imali su neke nesuglasice ali ništa ekstremno, bilo je to davno. U vrijeme napada na Saborsko ni sam ne zna kako se zvala formacija kojoj je pripadao, to nije bila klasična TO, definitivno nije bila ni milicija, otprilike to je bila TO, a tada mu je zapovjednik bio možda Đuro Ogrizović. Tog 12. studenoga 1991. godine kretali su se prema Saborskom asfaltnom cestom koja vodi u Saborski, odnosno pokraj te ceste jer je cesta bila minirana pa su skrenuli desno oko jednog brda da bi ušli u Saborski, znači nije se išlo skroz do kraja ceste nego se krenulo preko brda do prvih kuća i tu su blago zastali da bi se izvidjela situacija. Nekog otpora nije bilo, zašlo se u prvi dio sela, bili su relativno mala jedinica od 15 ljudi. U jednom trenutku možda je baš Đuro Ogrizović rekao da postoje određena djelovanja iz smjera groblja, s desne strane, pa se prebacio na taj pravac, a čini mu se da je ispred njega išao Ratko Grković i Đuro Ogrizović. Ne može se točno sjetiti je li Grković sa njim bio na tom pravcu ili su se sreli prije groblja, kada su došli do podnožja groblja ta djelovanja su prestala. Od groblja su se spustili prema centru gdje ih je već uhvatio mrak. Kada su došli preko brda do prvih kuća nastao je blagi zastoj, rasporedili su se da bi se obavila određena izviđanja, a kada govori o kućama time misli na kuće Šolaje i Dumenčića. Nije ulazio ni u kakvo dvorište. Prošao je pored nekoliko kuća, te kuće nisu bile u plamenu, kraj kuća nije vidio ubijene civile. Pozna Knežević Predraga, a njegovi navodi „u trenutku kada ja i Nikola Trbojević prilazimo u to dvorište, dakle u dvorište tog Šolaje, u dvorištu kraj tih mrtvih su Pejić Zdravko, Grković Ratko, Vukelić Dubravko, Mane Trbojević, Dušan Kompar i Korajlija Ljuban....ja pitam Kompara tko je ubio te ljude, onda Kompar kaže ubio ih je Pejić“, ističe da to nije istina te da odgovorno tvrdi da nije bio tamo, pričalo se da je dvoje civila ubijeno no to je on čuo nakon godinu i pol dana no ne zna od koga, negdje ga je zakačila nekakva kavanska priča, jedno

razdoblje tvrdio je da to nije istina jer definitivno nije bio tu negdje blizu a ništa slično nije vidio ni naslutio. Poslije nekoliko kavanskih priča prestao je tvrditi da to nije istina pa kako ima više priča možda su istinite „mislim, ne mogu ja s tim da se borim, ja nisam vidio, pa kažem vam na prvu priču sam tvrdio da nije istina“. Čuo je da su ljudi ubijeni no nije čuo tko ih je ubio jer o tome se ne priča „mislim, to se ne priča na taj način“. Zna da su tamo dvoje poginuli „ali neće vam sigurno reći znaš on ih je ubio, jer postoji vjerojatnost da će taj doći sutra i ubiti njega da mu zatvori usta“. Čuo je i za ubojstvo sedmero civila koji su izvučeni iz podruma Pere Krtana no nije čuo za ubojstvo preostalih 20 civila istoga dana u Saborskom. Otac mu je Hrvat pa te priče nisu dolazile baš tako do njega, bio je prisutan i može svjedočiti za ubojstvo troje civila u Glibodolskom Križu no ne zna tko je ubio te ljude. Nije se u vezi s Glibodolom spominjao Pejić.

Pejića je upoznao kada je počeo rat, Pejić se „prodavao“ za velikog rodoljuba no svima im je bilo jasno da to nije neka priča. Sa Pejićem je imao dva verbalna sukoba iz potpuno bezazlenih situacija, Pejić je bio čovjek koji je znao jako agresivno reagirati na ljude, odmah je kretao u tuču i vadio vatreno oružje. Pejića je rijetko tko poznavao „kao i u svakom ratu imate ljude koji su prvi spremni prihvatiti se“. Ne poriče da je netko iz jedinice kojoj je pripadao ubio Dumenčiće no svjedok Knežević laže „možda je on i u pravu, možda ih je Pejić i ubio, ja to zaista ne znam, ali taj iskaz koji je dao nije istinit“.

Svjedok **ŽELJKO MUDRIĆ** (list 428 – 434 spisa) iskazao je da pozna Pejić Zdravka a nikada nije čuo za Nikolu i Katu Dumančić iz zaseoka Šolaje. Ima nadimak „Buba“ i te 1991. godine bio je u JNA u koju se uključio u kolovozu ili rujnu. Sudjelovao je u napadu na Saborsko 12. studenoga 1991. godine no došao je kasnije „oni su već bili u Saborskom kada sam došao s terena“. Na terenu je bio uz zapovjednika korpusa Čedu Bulata i kada silaze u Saborsko prolazili su kraj kuća Šolaja i kraj kuća Dumenčići i to cestom no nije vidio u dvorištu ubijeno dvoje ljudi. Niti jednog civila nije vidio toga dana, naknadno je čuo da su ih pokopavali a koliko njih ne zna. Pozna Knežević Predraga s kojim je na početku bio u istoj jedinici a što se tiče navoda svjedoka Kneževića koji kaže „Miloš Momčilović i Željko Mudrić bili su prisutni ovom događaju kada Pejić ubija ovo dvoje Hrvata s tim da je Momčilović bio u rezervnom sastavu milicije SAO Krajine a Mudrić je bio pri vojsci, bio je u nekoj srpskoj brigadi, ali ne znam o kojoj se brigadi radilo“ ističe da je Knežević tu nešto pomiješao. Nije čuo tko je ubio te ljude a što se tiče toga je li se pričalo o tome tko je ubio civile navodi „otkuda znam, da se sjetim nekih stvari, vi me pitate, ja ne znam što sam jučer jeo a kamo li prije 20 i nešto godina što je bilo“. Taj dan zadržao se u Saborskom od podne pa nadalje, možda do 3, 4 sata. Bio je u osiguranju kod Čede Bulata. U Saborskom nikoga nije bilo, bio je prazan.

Svjedok **MILOŠ MOMČILOVIĆ** (list 436 – 449 spisa) iskazao je da je te 1991. godine bio pripadnik a ni sam ne zna čega, misli da se radilo o TO. Nije siguran tko je bio zapovjednik prilikom zauzimanja Saborskog. U zapovjedništvu je bio „Sena“ kojem je ime Miloš, a bio je tamo i Grba Bogdan. Dušan Latas bio je zapovjednik ili načelnik u policijskoj postaji. Sudjelovao je u napadu na Saborsko 12. studenoga 1991. godine, koliko se sjeća najprije su tri dana bili u Ličkoj Jasenici i onda se čula priča da se zapravo čeka da narod izađe, vjeruje u tu priču jer tamo (u Saborskom) maltene nikoga nije vidio. Iz Ličke Jasenice išlo se prema Saborskom preko šume Borik, išlo se cestom dok se moglo, dok nisu bile prepreke, onda se išlo kroz šumu, ustvari tenkovi su to probijali. Ne sjeća se jesu li prije tenkova bili i zrakoplovi. Išli su iza tenkova, a što se tiče naselja Šolaje misli da su bile dvije – tri – četiri kuće Šolaja, zna da je jedna bila uz samu cestu. Tu se skrenulo desno kroz šumarak, tenkovi su otišli prema gore, pucalo se sa svih strana. Ispod tog Borika je par kuća Šolaja a u susjedstvu su Dumenčići, po nekom njegovom sjećanju tu ima svega 5 – 6 – 7 kuća. Prije rata živio je u Saborskom, odnosno dolazio i odlazio jer mu je žena radila u ambulanti u Saborskom. Zna Šolaje koji imaju sina Stevu, koji su imali trgovinu i njihova kuća je blizu ceste, a ove druge Šolaje su bili iznad njih gore na brdašcu. Tog dana sa njim u taj TO bio je i Knežević Predrag, Nikola Trbojević zvan „Čkalja“, Korolija Ljuban, Pejić Zdravko.

Dok su se kretali prema centru Saborskog nije vidio paljenje kuća uz cestu, izvođenje ljudi iz podruma, ubijanje tih ljudi. Osobno je išao desno prema zaseoku Brdine, nije vidio kada su ubijeni Dumenčić Kata i suprug joj Nikola. Naime, kada su skrenuli desno, naišli su na mine, misli da je Knežević Predrag bio blizu njega a brat Ljubana Korolije te prigode nastradao je na mini jer je izašao ili iz tenka ili iz samohodke pa su se „zabavili“ oko njega. Nije vidio mrtve civile, ne zna je li ih Knežević vidio ili ne, obzirom da je povremeno živio u Saborskom gledao je da izbjegne bilo kakve susrete s bilo kime. Nakon što su pomogli Radi Korolija skrenuli su desno prema brdima, iznad tih Šolaja, iznad tih par raštrkanih kućica koje su maltene u šumi, produžio je prema gore, ne zna je li Knežević išao za njim. Cilj mu je bio da vidi u kakvom je stanju njegov stan. U stanu ničega nije bilo. Izašao je van na glavni put, to je već bio sumrak te je sa Kneževićem i Nikolom Trbojevićem pješke krenuo prema Plaškom. Nikoga od Saborčana tamo nije bilo, njih trojica napustili su Saborsko traktorom kojeg je Jančić Bogdan, kako se pričalo, uzeo.

Kada mu je predložen iskaz svjedoka Knežević Predraga iz kojeg proizlazi da je i on bio prisutan ubojstvu civila Nikole i Kate Dumenčić navodi da on tamo osobno nije bio, a što se tiče toga je li čuo tko je ubio te civile navodi da se nešto pričalo ali da je njegovo pravilo da ne priča o onome što nije vezano s njim, osobno nije htio uopće ići u te kuće. Od tih Šolaja netko je Srbin netko Hrvat. Što se tiče toga tko je ubio ovo dvoje civila navodi da je čuo „sada i po pretpostavki, ja sam čuo sada, obzirom da sam se čuo sa tim Čkaljom i ovim, jer sam ja, kao pričalo se da je izgleda Pejić, ali ja ne mogu tvrditi“, a Čkalja je Nikola Trbojević. Nije njemu Nikola Trbojević rekao da je ovo dvoje civila ubio Pejić nego se to pričalo u Plaškom, kada je krenula priča je li netko negdje poginuo. Pejić je inače neka slaba ličnost i ništa ne bi bilo čudno ako je to napravio, no to ne može tvrditi, a sa Pejićem osobno nije u dobrim odnosima još iz Plašog. To kada se pričalo da je izgleda Pejić ubio to dvoje civila pričalo se i o tome da je ubijeno još civila koji su izvedeni iz podruma no ne zna koji broj civila se spominjao, a što se tiče toga tko je ubio tih 7 civila navodi da se njemu na Internet javio sin jednog od tih ljudi koji mu je napisao „sudjelovao si u ubojstvu moga ćaće“, a kada ga je on pitao da tko je njegov ćaća isti da mu je rekao „moj je ćaća, znaš ti njega dobro, Pero Krtan“ nakon čega je on istome poslao dvije poruke i taj čovjek mu se nije poslije javljao. Za Pejića se pričalo da je pobio tih 7 civila koji su izvedeni iz te kuće Pere Krtana. Pejić je u Plaškom imao puno sukoba s ljudima, volio se svađati s ljudima, možda se pričalo i što je Pejić napravio i što nije, otac Mile Bičanića ubijen je a oni su bili desno baš kraj puta koji vodi i na te Brdine. Ne zna tko se tada kretao zajedno sa Pejićem jer oni su otišli desno a to gdje se to dešavalo to je možda kilometar.

Nije vidio ubojstvo Dumenčića, čuo je da je Pejić nešto napravio i u Srbiji, da je bio u zatvoru. Misli da Knežević i on nisu bili u istoj jedinici sa Pejićem, nije htio biti sa njima jer su „glumatali neke velike borce“. Nije vidio te mrtve jer je prošao sa gornje strane kuće, namjerno je kada su krenuli prema tim kućama otišao desno „da slučajno da bilo koga ima tu, neću, ja sam prisiljen, ja moram sudjelovati... nisam vidio uopće zašto da ja ulazim u tuđu kuću, ja prije svega nisam takav da kradem i uopće nisam imao svrhu imati zašto ulaziti u te kuće jer iz tih kuća nitko nije pucao na nas... imao sam svoj cilj da kada krenem preko tih Brdina da izbjegnem centar Saborskog“.

Što se tiče navoda svjedoka Knežević Predraga da su Nikola Trbojević, Miloš Momčilović i on prišli u dvorište u trenutku kada su se u dvorištu kraj mrtvih civila već nalazili Pejić Zdravko, Grković Ratko, Vukelić Dubravko, Mane Trbojević, Dušan Kompar i Korolija Ljuban, ističe da sa Predragom Kneževićem nikada nije bio u zavadi i da se Kneževića mora pitati zašto je to tako iskazao „uvijek među ljudima ima onih koji vole zabadati nos i sve vidjeti i sve znati, ja sam samo rekao – ja nisam takav“.

Svjedok **ANKA ŠOLAJA** (list 402 – 406 spisa) iskazala je da ne zna tko je Pejić Zdravko a Nikola i Kata Dumenčić bili su njeni susjedi. Nikada nitko nije govorio kako su stradali Nikola i Kata Dumenčić. Te 1991. godine od 10 sati ujutro pa negdje do 4, 5, 6 sati

bili su u podrumu kada su ih izveli iz podruma. U podrumu ih je bilo 13 i po izlasku iz podruma vidjela je da gori kuća njenih susjeda Nake (Naranče) i Duje Šolaja, a znala je da su Naranča i Duje vjerojatno u podrumu pa je zamolila Sretu (Ogrizović) da je pusti da vidi jesu li ti ljudi gore. Kada ju je pustio otrčala je tih možda 20 – 30 metara i tada je ispred te kuće vidjela dvoje mrtvih ljudi, mislila je da su to Duje i Naka Šolaja jer nije ni znala da bi netko drugi bio kod njih.

Kada ih je Sreto (Ogrizović) vodio za Ličku Jasenicu putem su sretali vojsku, svih njih 13 odvedeni su u školu i tu su prespavali. Kada je pok. Duje Šolaja došao kod njene pok. majke tada im je Duje rekao da su ubijeni Nikola i Kata Dumenčić, nikada više Duje nije pričao o tome niti je ispričao tko je ubio Dumenčiće. Nije o tome pričala sa Narančom Šolaja. Kada je 1992. godine davala izjavu u Karlovcu i na sudu u Rijeci onda je saznala koliko se osoba iz Saborskog traži. 1992. godine dala je izjavu pred sudom u Rijeci za Medakovića. Kada je tog dana počelo bombardiranje negdje oko 10 sati zajedno sa bratom i majkom otrčala je do zaseoka Šolaje u podrum pok. Steve Šolaje, a kuća Dumenčića od te kuće gdje je ona bila sa majkom i bratom udaljena je 500 – 600 metara, 800 metara.

Svjedok **NIKOLA ŠOLAJA** (list 408 – 412 spisa) iskazao je da ne zna tko je Pejić Zdravko, te 1991. godine živio je u Saborskom i poznavao je Dumenčić Katu i njenog muža Nikolu. Taj dan kada je bio napad na Saborsko 12. studenoga 1991. godine bio je kod Dumenčić Marka čija je kuća pod brdom a odjednom su došli zrakoplovi, topovi, počelo je pucanje pa su otišli u podrum a kasnije su otišli u Ličku Jasenicu. Dok je išao prema Ličkoj Jasenici sreo je Dušana i Naranču zvanu Naka Šolaja koji su rekli da su ubijeni Dumenčić Kata i njen muž no ništa nisu rekli tko ih je ubio, samo je Dušan Šolaja rekao da bježe, plakao je jer mu je i kuća izgorjela. Nije vidio mrtve Dumenčiće jer Marko Dumenčić i Manda te on, premda su krenuli u Šolaje, vratili su se i otišli u Jasenicu kada su se to susreli sa Dušanom i Narančom Šolaja. Nikada mu kćer Anka nije pričala da je vidjela mrtve Dumenčiće niti je itko ikada više pričao o tom zločinu. Te prigode srušena mu je kuća, zapaljena štala, pa su i krave izgorjele, a sve je to gledao svojim očima iz podruma kuće Marka Dumenčića. Nakon 3 – 4 dana vratio se u Saborsko po svinje i kukuruz.

Svjedok **ŽELJKO ŠOLAJA** (list 414 – 418 spisa) iskazao je da ne pozna Pejić Zdravka a Nikola i Kata Dumenčić bili su mu susjedi. Dana 12. studenoga 1991. godine sa sestrom i pok. majkom bio je kod kuće dok je otac otišao kod susjeda Marka Dumenčića i kada je počelo zrakoplovstvo ujutro u pola deset, iz zračne luke Bihać, obzirom da nemaju podruma u kući, pobjegli su u podrum kod Steve Šolaje u zaseok Šolaje. Tu su bili do pola četiri kada ih je našao Sreto Ogrizović koji je bio u rezervi JNA te ih je Sreto odvezao u Ličku Jasenicu gdje su prespavali u školi. Kada ih Sreto Ogrizović vodi u Ličku Jasenicu nisu prolazili kraj kuće Šolaja Dušana i Naranče nego su išli ispod kuća, ispod tog zaseoka Šolaje, naime Sreto im je rekao da idu tuda jer su tu prošli tenkovi i kada su prošli kroz zaseok Dumenčić vidjeli su da je sve izgorjelo obzirom da su to bile drvene kuće, neke su još gorjele u to vrijeme. Nakon 2 – 3 dana iz Ličke Jasenice vratio se u Saborsko da pokupe svinje, nije ni tada vidio ubijene Dumenčiće jer njihova kuća je uz cestu a ovo je 500 – 600 metara prema brdu. Drugi ili treći dan čuo je da su ubijeni Dumenčići, naime kada je po njih u podrum došao Sreto Ogrizović njegova sestra Anka pitala je da što je sa Dujom i Nakom pa Sreto Ogrizović nije dopustio njemu da otiđe vidjeti što je sa istima već njegovoj sestri, a to je udaljenost od 100 metara od tog podruma gdje su bili i sestra se vratila plačući govoreći da su ubijeni Dujo i Naka jer ona je iz daljine vidjela dva leša ispred kuće a u to vrijeme nije se znalo da to nisu Duje i Naka nego Nikola i Kata Dumenčić. U vrijeme napada na Saborsko bio je u rezervnom sastavu MUP-a RH. Pok. Duje Šolaja nikada nije htio pričati o tome kako su stradali pok. Dumenčići, činjenica je da su Dumenčići bili u podrumu kod Duje i Nake da se spase. Duje je umro 1999. godine a Naka ima 89 godina i to je senilna žena „mogli ste i nju pozvati, ali ne bi vam ništa govorila...ima neke halucinacije, njezin sin priča sada da je ona tu bila, to je činjenica, kada se to desilo kod njih u njihovom dvorištu“.

Iz dokumentacije dostavljene od strane Hrvatskog memorijalno – dokumentacijskog centra Domovinskog rata (list 84 – 185 spisa) razvidno je slijedeće:

- dana 09. studenoga 1991. godine komanda 2.TG po komandantu pukovniku Čedomiru Bulatu podnosi komandi 5. vojne oblasti redovni borbeni izvještaj (list 91 spisa) u kojem pod tč. 3 se navodi: „U toku narednog dana angažujući glavne snage (okb, br.TO Plaški, tab 130 mm i bLRB 128 mm) izvršit će se napad u sadejstvu sa 5. par.br. na pravcu Lička Jesenica – selo Saborsko, uz jednovremeno obezbeđenje sa pravca Glibodol – Lička Jasenica, Josipdol – Plaški i obezbeđenja rejona poligona Slunj. Pomoćne snage demonstrativnim dejstvima vezivat će snage neprijatelja u reonu Slunja.“;

- u redovnom borbenom izvještaju od 10. studenoga 1991. godine (list 92 spisa) komanda 2. TG po komandantu Čedomiru Bulatu navodi da jedinice TG – 2 nisu učestvovala u borbi, da planirana borbena dejstva nisu ostvarena tog dana zbog loših meteo – uslova i nemogućnosti učešća avijacije pa da su za naredni dan planirana borbena dejstva koja su trebala biti izvedena 10. studenoga 1991. godine;

- iz kronologije događaja (list 93 – 100 spisa) između ostalog za dan 09. studenoga 1991. godine navodi se (list 98 spisa) „....zajedno sa hranom stigli su i topovi...jučerašnje akcije oko Saborskog su bile čudno slabe obzirom na najavljene snage – tenkovi i avijaciju, jedino što je važno da je opet zauzet Glibodolski križ i dio šume“; za dan 10. studenoga 1991. godine između ostalog navodi se: „....prevezen veći dio nafte iz Ličke Jesenice od strane JNA, danas se očekuje operacija čišćenja Saborskog i okolnog terena ako vremenske prilike dozvole, na položajima oko Saborskog ima oko 1.000 pripadnika TO, specijalaca SAO Krajine, tenkovi i artiljerija JNA, očekuje se i avijacija“; za dan 12. studenoga 1991. godine između ostaloga upisano je: „....oko 08,50 sati počeo napad na Saborsko, iz aviona, tenkova, artiljerije i pješadije. Oko 12,00 sati tenkovi su probili prvu liniju obrane došavši do sela Dumenčića, te ispod brda Sivnik, uz pomoć pješadije počelo se sa osvajanjem mjesta uz pomoć dobrovoljaca iz Srbije i Crne Gore da bi nakon 16,00 sati palo i posljednje uporište. Tako je palo Saborsko uz mnogo ubijenih ustaša, te dosta izbjeglog stanovništva u Jesenici koji su navodno bili zatočeni u vlastitim domovima. Očekuje se daljnje akcije čišćenja onih koji su se sakrili po šumama ili skloništima...“, a za dan 13. studenoga 1991. godine navodi se: „....još uvijek se govori o Saborskom, i akciji koja je donijela pravu slobodu Plaškom i povezanost sa Krajinom...“, dok se za 14. studenoga 1991. godine navodi da i dalje traje akcija čišćenja ali i pljačkanja Saborskog, da su pojedine grupe ustaša otvorile vatru „na naše snage“. Pod datumom 20./21. studenoga 1991. godine navodi se da je formirano ratno predsjedništvo, kao vrhovno i jedino tijelo vlasti u ratnim uvjetima i da se sastoji od 7 članova, dok se za 24./25. studenoga 1991. godine navodi da se dolaskom redovnih oficira formira 145. plaščanska brigada i da sve prelazi u nadležnost JNA, da bi brigada trebala brojati 1150 ljudi:

- predsjednik Općine Plaški Medaković Nikola u svom govoru (list 102 – 105 spisa) između ostalog, a vezano za napad na Saborsko, naveo je „....nakon 5 dana intenzivnih priprema 12. studenoga u jutarnjim satima počeo je kombinirani napad na Saborsko, iz svih pravaca – jame Balinka, Momčilovića, Vukelić poljane, vojnog poligona te kasarne u Ličkoj Jesenici. Nakon što je prethodno avijacija JNA bombardirala Sivnik, Bršljanovicu, Čorkovu uvalu te dio mjesta Saborsko krenuli su tenkovi i pješadija, oko podneva prvi tenkovi su ušli na područje Matić brda i sela Dumenčići te na cestu ispod Sivnika osvojivši i Borik, a oko 15,30 sati dio snaga ušao je i u središte mjesta. Otpor ustaških snaga nije bio posebno velik jer je očito da ih u tom trenutku nije bilo više od 150, a i dio njih se sklonio i to u onom pravcu iz kojeg su trebali djelovati jedinice iz Korenice i dobrovoljci sa Korduna i poligona.....tako da će se posao čišćenja terena morati obaviti sa većim snagama nego je predviđeno. Pretpostavlja se da ih je poginulo oko 100, obzirom na nađena i uništena uporišta i oružje....na našoj strani 4 borca su ranjena od kojih samo jedan teže Korolija Rade. Operacija Saborsko još nije gotova, detalje o daljnjim operacijama donijet će Štab TO i

komanda JNA na čelu sa pukovnikom Bulatom...poslano pismo predsjednika Skupštine Općine Plaški Medaković Nikole, Rudi Špeharu predsjedniku Općine Ogulin, povodom događaja oko Saborskog te mogućeg mirnog dogovora oko raspodjele zajednički stvorene imovine Plaški – Ogulin, ultimativno...pri civilnoj zaštiti određena je ekipa koja će biti zadužena za ukop leševa i stoke u Saborskom u cilju suzbijanja epidemije, zaraznih bolesti. Akcija će biti otežana zbog još neočišćenog terena pa se traži maksimalno osiguranje.“;

- iz dokumenta pod nazivom „Ratni put 145. lake pješadijske plašćanske brigade“ (list 106 – 111 spisa) razvidno je da je plašćanska dolina imala oko 7000 stanovnika time da su Srbi činili 95% stanovništva, da je 22. srpnja 1991. godine na tom prostoru počeo ratni sukob otkada započinje formiranje TO sa štabom i jedinicama, a u sastavu TO bili su i pripadnici milicije SAO Krajine dok je suradnja sa JNA bila dobra. Zajedničkom akcijom JNA i TO Saborsko je palo 12. studenoga 1991. godine, a kada 22. studenoga 1991. godine stižu stariješine JNA stvoreni su uvjeti za formiranje brigade koje je završeno 29. studenoga 1991. godine;

- komandir baterije Ogrizović Ilija svojim dopisom (list 116 spisa) traži od Štaba TO da se utvrdi tko je 8./9. listopada 1991. godine naredio da se otvori vatra iz minobacača po Saborskom i Ličkoj Jesenici;

- iz dokumenta VP Plaški (list 125 spisa) i ugovora (list 126 spisa) razvidno je da je opt. Pejić Zdravko od 01. studenoga 1994. godine bio vojnik po ugovoru i to kao vojni policajac u vodu vojne policije Plaški, do 31. listopada 1995. godine, a imao je čin desetara;

- u razdoblju od 01. studenoga 1994. godine vojni policajci u vodu policije Plaški bili su i Grković Ratko (list 130 – 142 spisa), Vukelić Dubravko (list 145 – 156 spisa), Mudrić Željko (list 157 – 161 spisa), Trbojević Mane (list 162 – 173 spisa) i Trbojević Nikola (list 174 – 185 spisa) dok se za Ogrizović Đuru navodi (list 159 spisa) da je bio pripadnik TO Plaški – četa Blata od 22. srpnja 1991. godine do 15. studenoga 1991. godine.

Iz popisa pripadnika SJB Plaški od 02. studenoga 1991. godine (list 37 spisa) proizlazi da je u aktivnom sastavu bilo 14 osoba a u rezervnom sastavu 9 osoba time da je načelnik SJB bio Latas Dušan.

Iz dokumentacije o djelovanju SJB Plaški (list 38 – 41 spisa) proizlazi da je Dušan Latas komandir odjeljenja milicije Plaški dana 23. studenoga 1991. godine sastavio izvještaj o učestvovanju odjeljenja milicije Plaški u borbenim dejstvima za protekli period, pa se pod tč. 2 navodi izvješće u odnosu na zauzimanje Saborskog gdje se između ostalog kaže „...opći napad na Saborski po planu je trebao početi dana 10. studenoga 1991. godine. Međutim, taj dan, a i idući dan, bilo je jako loše vrijeme (magla, kiša) pa naša avijacija i artiljerija nije mogla dejstvovati uspješno pa je akcija odgođena. Ta dva dana kompletna jedinica milicije je bila stacionirana u selu Momčilovići u L. Jasenici i nismo se s tog mjesta udaljavali da ne odajemo naše prisustvo i položaj iz razloga što su nas osmatrači iz Saborskog mogli uočiti. Dana 12. studenoga 1991. godine nakon avionske paljbe jedinica milicije je neopaženo prišla položajima MUP-a prema selu Štrkovi Brdine i koti Alan, te tu sačekala artiljerijsku paljbu. Zajedno sa specijalnom jedinicom milicija je u akciji bila desno krilo našeg napada. Tu smo se u jednom momentu jednostavno pomiješali sa oko 10 – 13 MUP-ovaca gdje je nastao međusobni obračun noževima i bombama...teren smo očistili još i sa ručnim bombama...nakon vrlo kratkog vremena sa naše lijeve i desne strane oglasili su se brovinzi i trombloni koji su počeli tući naše položaje....kako je u tom momentu neposredno ispred nas trebala biti razvijena linija od naših tenkova tu smo zalegli i očekivali tenkove. Tog momenta nismo imali vezu sa komandom akcije pa smo ocijenili da je bolje da se povučemo na rezervni položaj (selo Vukelić Poljana) te tu sačekamo daljnju komandu. Povučeni smo organizovano po grupama....dolaskom na Vukelić Poljanu ostavili smo na isturenim točkama izviđače i snajperiste...tu je uspostavljena veza sa našim štabom te nam je

naređeno da krenemo prema Saborskom i to glavnom komunikacijom. Vidjelo se da Saborsko naveliko gori i da ga više nema. Inače u ovoj operaciji nismo imali nikakvih gubitaka, već samo dva lakše i jedan teže ranjen. Na strani MUP-a bilo je koliko se moglo saznati i uočiti preko 50 mrtvih a ostali su se razbježali po okolnim šumama.“.

Iz dokumentacije (list 45 – 61 te 196 spisa) razvidno je slijedeće:

- dana 21. studenoga 1991. godine donesena je odluka o asanaciji terena na području Saborskog time da je kao vođa ekipe određen Ilija Grba (list 47 spisa);

- iz pisma Medaković Nikole upućenog dana 13. studenoga 1991. godine Špehar Rudolfu (list 53 spisa) razvidno je da Medaković između ostalog piše „...Saborsko je doživjelo tužnu sudbinu Vaganca, Drežnika, Lovinca i svih ostalih koji su silom pokušali prkositi srpskom narodu...nudili smo narodu u Saborskom da predaju oružje i formiraju civilnu vlast, sve je to odbijeno. Sada Saborskog više nema i vjerojatno ga neće nikad više ni biti. Neka to bude opomena svima onima koji su mislili silom nametnuti svoju vlast srpskom narodu. Uz ovu poruku još vam nudim i priliku da pregovaramo o granicama i podjeli zajedničke imovine. Ovom zahtjevu za povrat svega onoga što smo zajedno gradili ne mogu priložiti ništa do čvrstog uvjerenja da sve ono što nam ne vratite milom morat ćete silom.“;

- iz naredbe ratnog predsjedništva Plaški od 21. studenoga 1991. godine (list 54 spisa) proizlazi da će se ratni plijen iz Saborskog koristiti isključivo i samo za društvene potrebe KMZ Plaški;

- iz informacije Štaba TO Plaški (list 55 – 56 spisa) a koja je upućena komandama jedinice TO, jedinice specijalne namjene, redovne policije i rezervnog sastava i jedinici državne bezbjednosti proizlazi da su snage TO zajedno sa jedinicama JNA izvele borbena dejstva na području Saborskog, a da je dio snaga TO učestvovao i u akcijama „Oslobađanja Slunja“;

- iz izvještaja Štaba Civilne zaštite od 14. siječnja 1992. godine (list 60 – 61 spisa) proizlazi da je 13. siječnja 1992. godine pokopan „jedan čovjek, nešto goveda, svinja i kokoši“, a 13. siječnja 1992. godine da je izvršena asanacija terena Saborskog, Biljevine i Kuselja, a da su u toj akciji 12. i 13. siječnja 1992. godine pokopani jedan čovjek i jedna žena, da je zakopano 106 svinja, dva konja, 22 goveda, 51 kokoš, 8 pasa, 5 gusaka;

- iz izvještaja Štaba Civilne zaštite koji je 16. siječnja 1992. godine podnesen ratnom predsjedništvu Skupštine Općine Plaški (list 58 spisa) proizlazi da je toga dana u Saborskom na licu mjesta pronađeno i pokopano „3 muškarca MUP-ovca, jedna žena te svinja, jedna krava, jedan pas, 10 kokoši“, da su leševi bili u raspadanju te da se nije mogla izvršiti identifikacija osoba, da su svi leševi pokopani „po međunarodnom pravu sa krstom i propisanom rakom“.

Iz dopisa MUP-a PU Karlovačka (list 197 spisa) proizlazi da je Korolija Ljupčo smrtno stradao tijekom Domovinskog rata 1992/93. godinu, a da je Dragomir Dokmanović zvan „Žuja“ u Australiji (list 199 spisa) dok su eventualni svjedoci Marko Dumenčić, Marinko Mudrić, Marko Malkoč, Manda Dumenčić i Ivan Malkoč umrli (list 264 – 265 spisa).

Iz pravomoćne presude Županijskog suda u Karlovcu broj K-9/94 (Kž-921/94) proizlazi da je Nikola Medaković oглаšen krivim zbog kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz čl. 120 st. 1 OKZRH te je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 20 godina, a istom se na teret stavljalo da je između ostalog osnovao jedinice TO i odrede tzv. milicije SAO Krajine te da ih je predvodio u napadima na Saborsko, pa kada je Saborsko osvojeno da je naredio uništenje stambenih zgrada i javnih civilnih objekata, rušenje i palež, likvidiranje civilnih osoba, pljačku njihove imovine, odvođenje dijela zarobljenih civila u Plaški

ili Ličku Jasenicu, pa da su tako ubijene najmanje 34 civilne osobe dok je veći dio civilnih osoba teško ozlijeđen a 27 osoba je nestalo. Među ubijenima navode se i Dumenčić Nikola i Dumenčić Kata.

Svjedok **ŽELJKA PEJIĆ** (list 472 spisa), inače supruga opt. Pejić Zdravka, koristila je blagodet nesvjedočenja.

Svjedok **ANA BIČANIĆ** (list 472 – 473 spisa) iskazala je da je dva dana prije 12. studenoga 1991. godine bilo zatišje, a tog 12. studenoga 1991. godine kada je počeo napad sklonili su se u podrum Petra Bičanića kojeg su još zvali i Pero Krtan. Prvi napadi na Saborsko započeli su još 05. kolovoza 1991. godine, a 12. studenoga 1991. godine u pola devet avioni su počeli bacati neke oznake, narod je pobjegao po podrumima i nakon toga započelo je bombardiranje. Kada su avioni prestali djelovati mislili su da će to proći pa su to tako i komentirali u podrumu, no dok su još bili u podrumu začuli su jedan glas koji govori „dajte šibice“ pa su u podrumu komentirali da pale i da su gotovi. Tada je netko iz podruma rekao da bi bilo dobro da netko ode van i da kaže da se predaju, pa je njoj majka Jure Vukovića dala neku majicu da izađe van i da kaže da se predaju. Izlaskom iz podruma naišla je na dva čovjeka obučena u vojnu odoru ali ne šarenu, imali su šljemove na glavi a u rukama mitraljeze, pa kako su oni išli prema njoj rekla im je da u podrumu nema nikoga od vojske, da su samo žene i starci, civili, da ne pucaju, na što su joj isti rekli da onima iz podruma kaže da izađu van, pa su sve te starije žene i muškarci i izašli van iz podruma. Nakon toga jedan od ove dvojice vojnika ubacio je u taj podrum bombu jer su valjda mislili da je netko ostao unutra, a potom je jedan od tih vojnika žene poveo preko puta a muškarce, njih ukupno 7, odveli su dalje, niti 10 metara od njih i tada su ta dvojica vojnika tim mitraljezima koje su imali pucali u te muškarce tako da su svi oni popadali dolje. Među tim muškarcima bio je njen suprug Bičanić Milan, zatim su bili Bičanić Nikola, Bičanić Petar, dvojica koji se zovu Vuković Jure, Štrk Jure i Vuković Ivan. Vidjela je kada su ta dvojica vojnika sa dva rafala pucala u te muškarce pa je sklopila ruke jer kada su završili sa tom pucnjavom ta dva vojnika krenuli su prema njima pa je ona rekla „na što će doći moje dijete sad kad više nema ni oca a neće imati ni majke“ a kada su je pitali da gdje joj je sin rekla im je da je u armiji u Osijeku, na što su oni komentirali da je u ustašama a ona im je rekla da joj je sin u lipnju otišao u armiju. Tada su se ta dva vojnika međusobno pogledala i rekla da one – žene imaju pola sata vremena da napuste Saborsko, da bježe. Kada se ovo dešavalo tenkovi i ostala vojska već su oдавно bili prošli. Krenule su preko njiva prema kući Nikole Šolaja koji im je rekao da ne idu za Ličku Jasenicu, da je tamo sve pozatvarano, a uto je naišla i grupa ljudi iz Jasenice i jedan čovjek im je rekao da nikako ne idu u Jasenicu nego da idu u brdo preko Borika pa su tako i krenule prema šumi i tri dana hodale.

Što se tiče ove dvojice mlađih muškaraca koji su im rekli da izađu iz podruma i koji su ubili ove muškarce, ističe da se radilo o mlađim ljudima, nije ih prepoznala „ne bih ni rođenog sina prepoznala kada stavi onaj šljem na glavu“.

Dumenčić Kata i njen suprug su sve do zadnjeg dana kada bi bili napadi dolazili se sklanjati u podrum kod njih, a taj zadnji dan bili su u podrumu kod Šolaja Duje i Naranče zvane Naka. Osobno nije sa Narančom Šolaja pričala o tome tko je ubio Dumenčiće jer je nakon toga nije ni vidjela, no iz priča je čula da je Naranča pričala da kada su izašli iz podruma da su ona i muž joj rekli da su oni Šolaje, a ovi dvoje Dumenčića su potom valjda strijeljani.

Za Pejić Zdravka nije čula, a od te vojske tog 12. studenoga 1991. godine prepoznala je Medakovića koji ih je psovao govoreći da ih treba sve pobiti.

Svjedok **KATA VUKOVIĆ** (list 473 – 474 spisa) iskazala je da joj ništa nije poznato o načinu na koji su stradali Kata i Nikola Dumenčić, naime taj dan kada je bio napad na Saborsko zajedno sa svojim mlđb. sinom bila je u podrumu kuće Pere Krtana, odnosno Petra

Bičanića, a u tom podrumu bili su i njen svekar Vuković Jure i svekrva Vuković Jelena. Kada je naišla vojska morali su izaći van iz podruma, dala je Bičanić Ani potkošulju svoga sina da izađe van i kada su izašli van muškarce su odveli na jednu stranu i pobili, misli da je bilo 6 – 7 muškaraca, a one – žene bježale su preko polja, pa je i njena svekrva Jelena bježala no ostala je na polju ali ne može reći kako je ubijena. Prije nego što su došli ovi vojnici i prije nego što su oni izašli iz podruma u tom podrumu bio je i njen muž koji je bio pripadnik HV-a i njih još 2 – 3 no ti pripadnici HV-a uspjeli su pobjeći iz podruma prije nailaska ove vojske. Ne zna koliko je te vojske bilo kada su izašli van iz podruma, uglavnom tenkovi su bili prošli, došla je ta vojska a ona je bila u šoku. Ne poznava Pejić Zdravka, ne može se izjasniti o tome u kakvim uniformama je bila ta vojska samo zna da su imali bijele trake na rukavima, ali tko je bio i što ne zna.

Svjedok **MARKO KRIZMANIĆ** (list 474 – 475 spisa) iskazao je da je bio zapovjednik obrane Saborskog, naime negdje oko 130 policajaca, što djelatnog što pričuvnog sastava, došli su u Saborsko negdje 25. rujna 1991. godine i držali položaje. Saborsko je bilo u okruženju, s jedne strane je bio poligon, s druge strane Plitvička jezera i Lička Jasenica, imali su samo jedan šumski put koji je vodio prema Rakovici i koristili su ga dok nije pala i Rakovica. Dana 12. studenoga 1991. godine kada je uslijedio završni napad na Saborsko „gorjelo je nebo i zemlja“, naime najprije su išli avioni u formacijama od po 3 MIG-a, a ukupno je bilo 9 takvih naleta i ti avioni uništili su Saborsko, a osim djelovanja aviona taj dan tuklo se i haubicama, minobacačima, VBR-ovima, tenkovima. Njih 130 pružali su otpor dok su imali streljiva, negdje do 13,30 – 14,00 sati, a tada su se počeli povlačiti jer više nisu mogli pružati otpor, naime napadi su uslijedili iz svih pravaca, sa željezničkog kolodvora iz Ličke Jesenice tenkovima se tuklo u pravcu sela. Prije ovog zadnjeg napada jedan dio civilnog stanovništva povukao se prema Rakovici, a jedan manji dio prema Javorniku i onda kroz šumu prema Glibodolu. Povlačeći se jedan dio aktivnog i rezervnog sastava policije povlačio se u pravcu Slunja i Bihaća, jedan dio je još dvije noći ostao u šumi a kada su vidjeli da u selu nemaju što više braniti jer je 90% sela Saborskog bilo izgorjelo, prebacili su se u Javornik a zatim preko Kapele u pravcu Glibodola. Tog dana smrtno je stradalo četvero pripadnika rezervnog i aktivnog sastava policije, a poznato mu je da je stradalo ukupno 32 civila time da se za njih 5 još uvijek traga. Nije mu poznata brojka ljudstva JNA i srpske paravojske prilikom ovog zadnjeg napada, no iz njihovih izvješća poznato mu je da su imali oko 25 – 30 tenkova, osim toga imali su avione, minobacače, BOV-ove, granate su svakodnevno padale po Saborskom i to cca po tisuću komada tako da to više nisu ni brojali. Tenkovi su oko 14,00, odnosno 14,30 sati krenuli iz Ličke Jesenice u pravcu Borika i Brdine i doslovno kako su se kretali tako su uništavali sam centar Saborskog.

U Saborskom su postojale tri kuće Šolaje i sve su bile kraj ceste, a kada se tenkovi kreću od Ličke Jesenice prema Saborskom najprije dolaze na Borik a onda u Šolaje. Jedan dio tih tenkova krenuo je prema Boriku, drugi dio prema Štrkovima a jedan prema Tuku. Gdje god su došli tenkovi tu je gorjelo jer u pravilu to su bile drvene kuće, a osim toga ljudi su u štalama imali spremno sijeno tako da gdje god je udarilo tu je i gorjelo.

Analizom iskaza svjedoka, nalaza i mišljenja vještaka te ostalih provedenih dokaza i to kako svakog pojedinačno tako i svih zajedno vijeće ovoga suda nalazi utvrđenim i dokazanim da je opt. Zdravko Pejić počinio kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, na način kako je to opisano u izreci ove presude, radi čega ga je valjalo oglasiti krivim i osuditi po zakonu.

Nije sporno da su se događaji opisani u izreci ove presude odvijali za vrijeme trajanja oružanog sukoba HV sa JNA i srpskim paravojnim formacijama – TO, martićeva milicija, SJB Plaški i dr. Naime, općepoznato je da je stanovništvo srpske nacionalnosti dana 07. kolovoza 1990. godine započelo sa tzv. balvan revolucijom na području RH, da bi se počev od travnja 1991. godine oružani sukobi vodili na širem području RH, od Vukovara pa nadalje, radi čega RH dana 05. listopada 1991. godine objavljuje sveopću mobilizaciju, a 08. listopada 1991.

godine stupa na snagu Deklaracija o uspostavi samostalne i suverene RH, koju je donio Sabor RH dana 25. lipnja 1991. godine, a kojim činom je pokrenut postupak za međunarodno priznanje, a time RH raskida i sve državno pravne sveze na temelju kojih je zajedno sa ostalim republikama i pokrajinama tvorila dotadašnju SFRJ, odriče legitimitet i legalitet tijelima SFRJ, itd.

Napadi na Saborsko počinju u srpnju, odnosno kolovozu 1991. godine i od tada se to mjesto nalazi u okruženju neprijateljskih snaga (svj. Bičanić Ana, svj. Marko Krizmanić, svj. Mato Vuković), a dana 12. studenoga 1991. godine kada je od strane JNA i srpskih paravojnih postrojbi uslijedio završni napad na Saborsko to mjesto branilo je oko 130 policajaca što pričuvnog što djelatnog sastava MUP-a RH (svj. Marko Krizmanić), a koje snage su bile dio obrambenih snaga HV. Iz provedenog dokaznog postupka nedvojbeno slijedi da se jedan dio stanovništva povukao iz Saborskog prema Rakovici i drugim mjestima a jedan dio stanovništva, kako hrvatske tako i srpske nacionalnosti, ostaje u Saborskom i tog 12. studenoga 1991. godine kada su uslijedili napadi avionima, haubicama, minobacačima, tenkovima, itd., te se sklanja u podrume kuća. Dakle, evidentno je da su mislili da im se ništa neće dogoditi radi čega i nisu napustili Saborsko dok su to još mogli.

Iz izvješća komandira odjeljenja milicije Plaški SJB Korenica, izvješća Medaković Nikole – predsjednika KZM Općine Plaški, izvješća Štaba TO Plaški, itd., razvidno je da je u napadu na Saborsko dana 12. studenoga 1991. godine sudjelovalo oko 1000 pripadnika TO, milicije, specijalne jedinice milicije tzv. SAO Krajina, dobrovoljci sa Korduna i poligona Slunja, dobrovoljci iz Srbije i Crne Gore, JNA sa tenkovima, avionima i artiljerijom time da su tog dana najprije djelovali avioni, potom tenkovi i artiljerija te pješadija, a već oko 12,00 sati tenkovske jedinice probile su prvu liniju obrane i oko 15,30 sati dio snaga već je bio u središtu Saborskog a oko 16,00 sati Saborsko je palo.

Opt. Zdravko Pejić bio je pripadnik srpskih paravojnih postrojbi i to pripadnik odjeljenja milicije Plaški SJB Korenica. Naime, iz iskaza svj. Predraga Kneževića proizlazi da je on bio u sastavu milicije, da su sa njim u zaseoku Šolaje tog 12. studenoga 1991. godine bili pripadnici milicije i to opt. Zdravko Pejić, Nikola Trbojević, Korajlija Ljuban, Korajlija Rade, Grković Ratko, Kompar Duško, Vukelić Dubravko, Momčilović Miloš, a da im je Duje Latas bio zapovjednik, da je milicija u to vrijeme djelovala u okviru TO, a da je TO za vrijeme ovog napada i ranije bila u sastavu JNA, što je uostalom razvidno i iz izvješća o napadu na Saborsko „...detalje o daljnjim operacijama donijet će Štab TO i komanda JNA....u sastavu TO bili su i pripadnici milicije SAO Krajine dok je suradnja s JNA bila dobra....zajedničkom akcijom JNA i TO Saborsko je palo 12. studenoga 1991. godine....jedinica milicije bila je stacionirana u selu Momčilovići.....uspostavljena je veza sa našim štabom te nam je naređeno da krenemo prema Saborskom.....“ (list 16 – 18 presude). Upravo obzirom na naprijed navedeno razumljivo je zašto pojedini pripadnici milicije govore o tome da su bili pripadnici TO Plaški, npr. svj. Miloš Momčilović, svj. Dušan Kompar, svj. Vukelić Dubravko koji posebno navodi i to da je bio pri izviđačkom vodu pri SJB Plaški, odnosno pripadnik TO u čiji sastav su ušli i pripadnici tzv. martičeve milicije, naime da je milicija djelovala u okviru TO u pojedinim akcijama, dakle pod zapovjedništvom TO i JNA.

Iz iskaza svj. Marka Krizmanića, u to vrijeme zapovjednika obrane Saborskog, jasno proizlazi da su se pripadnici HV tog dana počeli povlačiti negdje oko 13,30 – 14,00 sati jer više nisu mogli pružati otpor, da su tenkovi JNA oko 14,00, odnosno 14,30 sati krenuli iz Ličke Jasenice u pravcu Borika i Brdine te da su doslovno kako su se kretali tako i uništavali sam centar Saborskog.

Nedvojbeno je da su Dumenčić Nikola i Dumenčić Kata ubijeni dana 12. studenoga 1991. godine, u popodnevnim satima u dvorištu kuće Duje Šolaja i Naranče Šolaja, a neko vrijeme nakon toga ubijeni Dumenčić Nikola i Dumenčić Kata zajedno sa još 13 ubijenih, odnosno njihova mrtva tijela bačena su u prirodnu škrapu s vododerinom, na lokaciji Popov

Šanac i zatrpana zemljom. Naime, dana 26. listopada 1995. godine izvršena je ekshumacija u mjestu Saborsko i to na 6 lokacija kojom prilikom je pronađeno ukupno 23 posmrtna ostatka, a na lokaciji Popov Šanac, osim Dumenčić Nikole i Dumenčić Kate, pronađeni su i posmrtni ostaci Bičanić Milana, Bičanić Nikole, Bičanić Petra, Vuković Ivana, Vuković Jure, Štrk Jure i Vuković Jure, o čijem ubojstvu su govorile svj. Bičanić Ana i svj. Kata Vuković. Ovdje valja istaći da svj. Bičanić Ana nije prepoznala dvojicu naoružanih pripadnika srpske paravojske koji su usmrtili ovih 7 civila, međutim iz iskaza svj. Predraga Kneževića, svj. Dubravka Vukelića i svj. Miloša Momčilovića, u to vrijeme pripadnika srpske paravojske, proizlazi da se pričalo da je opt. Pejić sudjelovao u ubojstvu naprijed navedenih civila koji su bili skriveni u podrumu Pere Krtana, tj. Petra Bičanića.

Iz iskaza svj. Šolaja Željka proizlazi da je napad na Saborsko započeo dana 12. studenoga 1991. godine ujutro u 09,30 sati i to avionima iz zračne luke Bihać, a oko 15,30 sati kada su tenkovi već prošli kod njih u podrum Steve Šolaje (zaseok Šolaje) dolazi Sreto Ogrizović (komandir baterije – list 116 spisa) i odvodi ih u Ličku Jasenicu. Na tom putu do Ličke Jasenice, Ogrizović ih vodi kroz zaselak Dumenčić gdje je već sve izgorjelo, a prije samog polaska Ogrizović dopušta Anki Šolaja da ode i vidi što je sa Dujom i Narančom Šolaja, pa Anka i odlazi te se vraća plačući jer je za dva mrtva tijela koja je vidjela ispred kuće Duje i Naranče Šolaja mislila da su to oni, a kasnije se ispostavilo da se radi o mrtvim tijelima Nikole i Kate Dumenčić. Svj. Mate Vuković ističe da su pok. oštećenici inače stanovali u zaseoku Dumenčić, a kako je tog 12. studenoga 1991. godine njihova kuća izgorjela to da su se sklonili u podrum kod susjeda Šolaja Duje i Šolaja Naranče. Dakle, iz iskaza ovih svjedoka nedvojbeno slijedi da su Nikola i Kata Dumenčić ubijeni ispred kuće Duje i Naranče Šolaja, a ovdje valja dodati i to da svj. Anka Šolaja dodaje da kada su izvedeni iz podruma da je vidjela da gori kuća Naranče i Duje Šolaja radi čega je i zamolila Sretu (Ogrizović) da je pusti da vidi da li su gore Duje i Naranča Šolaja. Posebno svjedokinja navodi da je dolaskom ispred kuće vidjela dva mrtva tijela misleći da se radi o Duji i Naranči Šolaja jer u tom trenutku nije znala da je još netko bio sa njima u podrumu. Posebno valja istaći i to da svj. Anka Šolaja navodi kako na putu do kuće Šolaja nije sreća nikakve vojnike. Svjedok Mate Vuković navodi da su pok. oštećenici inače stanovali u zaseoku Dumenčići, a kako je tog 12. studenoga 1991. godine njihova kuća izgorjela to da su se sklonili u podrum kod susjeda Šolaja Duje i Naranče. Činjenica je da pok. Duje Šolaja i pok. Naranča Šolaja nisu saslušani u ovom kaznenom postupku kao svjedoci, međutim iz iskaza svj. Vuković Mate proizlazi, da se po pričanju sina pok. Duje Šolaja, oštećenici nisu snašli kada su izašli iz podruma, naime kada ih se pitalo kako se zovu da su rekli da su Dumenčići pa svjedok zaključuje da su rekli da su Šolaje da vjerojatno ne bi bili ubijeni. Naprijed navedeno posredno ukazuje na istinitost navoda svj. Predraga Kneževića kada govori o tome da je Grković prepoznao ubijene kao Hrvate, da je sada pok. Šolaja Duje govorio svj. Vukeliću da su rod, da u tom trenutku kada vidi mrtva tijela bračnog para Dumenčić nije vidio i suprugu sada pok. Šolaja Duje, dakle jasno je da je sada pok. Duje Šolaja nastojao pomoći kako ubijenima tako i sebi i supruzi jer nakon ubojstva Dumenčića govori svj. Vukeliću da su rod, a to govori očito iz straha da i sam ne bude ubijen. I svj. Nikola Šolaja govori o tome da je kuća Duje Šolaja izgorjela, dakle naprijed navedeni iskazi svjedoka, kako je to naprijed izloženo, posredno ukazuju na istinitost navoda iskaza svj. Predraga Kneževića o tome na koji način je ubijen bračni par Dumenčić Kata i Nikola.

Nepobitno je da su Nikola i Kata Dumenčić bili civili, a kako je do ubojstva civila došlo za vrijeme oružanog sukoba HV i JNA te srpskih paravojnih formacija to je jasno da se ovdje radi o kaznenom djelu ratnog zločina protiv civilnog stanovništva. Nesporno je da se i optuženik kao pripadnik srpskih paravojnih postrojbi bio dužan pridržavati zakona i običaja koji se odnose na vođenje oružanog sukoba, uključujući Ženevske konvencije iz 1949. godine te Dopunski Protokol I iz 1977. godine.

Nikola Dumenčić i Kata Dumenčić bili su kao civili zaštićeni odredbama Ženevske konvencije o zaštiti građanskih osoba u vrijeme rata od 12. kolovoza 1949. godine i

odredbama I Dopunskog Protokola Ženevskim konvencijama od 12. kolovoza 1949. godine o zaštiti žrtava međunarodnih oružanih sukoba (Protokol I) od 08. lipnja 1977. godine. Naime, kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva može biti izvršeno samo za vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije, a radnje koje su inkriminirane u odredbi čl. 120 st. 1 OKZRH mogu se kvalificirati kao kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva samo ako se njima povređuju pravila međunarodnog ratnog prava, a što znači da inkriminacije u čl. 120 st. 1 OKZRH predstavljaju blankentnu normu. Dakle, ratni zločini obuhvaćaju teže povrede ratnih zakona i običaja kao što su ubojstva, zlostavljanja ili odvođenja na prisilan rad stanovništva, itd. Iz odredbe čl. 3 st. 1 Ženevske konvencije o zaštiti građanskih osoba u vrijeme rata od 12. kolovoza 1949. godine jasno slijedi da je u slučaju oružanog sukoba svaka strana sukoba dužna s osobama koje izravno ne sudjeluju u neprijateljstvima, uključujući pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje i osobe koje su izvan bojnog ustroja zbog bolesti, rana, lišenja slobode ili bilo kojega drugoga razloga, u svakoj prilici postupati čovječno, bez ikakvog nepovoljnog razlikovanja utemeljenog na rasi, boji kože, vjeroispovijedi ili uvjerenju, spolu, rođenju ili imovinskom stanju ili bilo kojem drugom sličnom kriteriju. U tu svrhu, prema tim osobama, zabranjeni su i ostaju zabranjeni, u svako doba i na svakom mjestu, između ostalog, nasilje protiv života i tijela, osobito sve vrste ubojstava, sakaćenja, okrutnog postupanja i mučenja, itd.

Dopunski Protokol Ženevskim konvencijama od 12. kolovoza 1949. godine o zaštiti žrtava međunarodnih oružanih sukoba (Protokol I) od 08. lipnja 1977. godine u čl. 48 propisuje da stranke sukoba moraju u svako doba razlikovati civilno stanovništvo od boraca, a kako bi se osiguralo poštovanje i zaštita civilnoga stanovništva. Civilno stanovništvo po odredbi čl. 50 st. 2 Protokola I obuhvaća sve građanske osobe, svaku osobu koja ne pripada ni jednoj od kategorija navedenih u tč. 1, 2, 3 i 6 čl. 4a III Konvencije (Ženevska konvencija o postupanju s ratnim zarobljenicima od 12. kolovoza 1949. godine), dakle to je svaka osoba koja nije ratni zarobljenik, a pod ratnim zarobljenikom u smislu čl. 4a tč. 1, 2, 3 i 6 spomenute Konvencije smatraju se osobe koje su pale pod vlast neprijatelja i to: pripadnici oružanih snaga stranke sukoba kao i pripadnici milicija i dobrovoljačkih odreda koji ulaze u sastav tih oružanih snaga; pripadnici ostalih milicija i pripadnici ostalih dobrovoljačkih odreda uključujući i pripadnike organiziranih pokreta otpora; pripadnici redovitih oružanih snaga koji izraze vjernost nekoj vladi ili vlasti koju nije priznala sila u čijoj su vlasti; stanovništvo neokupiranog područja koje se prilikom približavanja neprijatelja spontano lati oružja da bi se oduprlo postrojbama napadača, nemajući vremena organizirati se kao redovite oružane snage, ako otvoreno nosi oružje i ako poštuje ratne zakone i običaje. Građanskom osobom smatra se i svaka osoba koja ne pripada kategoriji oružanih snaga iz čl. 43 Protokola I, a u slučaju sumnje dotična se osoba smatra građanskom osobom.

Civilno stanovništvo i građanske osobe uživaju opću zaštitu od opasnosti koje proizlaze iz vojnih operacija, a da bi se ostvarila ta zaštita ni civilno stanovništvo kao takvo ni građanske osobe ne smiju biti predmet napada. Građanske osobe prema odredbi čl. 51 st. 3 Protokola I uživaju zaštitu osim ako i dok izravno sudjeluju u neprijateljstvima, dok prema odredbi čl. 85 st. 3 Protokola I teškom povredom Protokola smatraju se i teške povrede Protokola ako su počinjene namjerno kršenjem odgovarajućih odredbi Protokola I, i ako su prouzročili smrt ili teška oštećenja fizičkog integriteta ili zdravlja kao što su npr. napad na civilno stanovništvo ili na pojedine civilne osobe, napad na osobu znajući da je izvan bojnog ustroja, itd.

Iz same odredbe čl. 120 st. 1 OKZRH gdje se govori o civilnom stanovništvu jasno proizlazi da se zločin može počiniti protiv civila koji imaju isto državljanstvo kao i počinitelj, protiv osoba bez državljanstva kao i protiv osoba koje imaju različito državljanstvo od počinitelja. Pri tome se pod pojmom „civil“ podrazumijevaju osobe koje ne sudjeluju u oružanom sukobu, kako to proizlazi iz Dopunskog Protokola I koji isključuje iz pojma „civil“ ratne zarobljenike i pripadnike oružanih snaga, naravno neprijateljskih, kako je to naprijed izloženo, a u slučaju nedoumice osoba se smatra civilom.

Oštećenici Dumenčić Nikola i Dumenčić Kata bili su osobe koje nisu sudjelovale u ratnim sukobima, ni jedno od njih nije pripadalo nikakvim vojnim postrojbama, kod njih nisu nađene nikakve radio stanice, likvidaciji, koja je uslijedila bez ikakvog razloga i povoda, nisu se mogli oduprijeti.

Iz iskaza svj. Knežević Predraga, koji iskaz je dao u tijeku istražnog postupka, nedvojbeno slijedi da je dana 12. studenoga 1991. godine kao pripadnik rezervnog sastava milicije (SJB Plaški) sudjelovao u napadu na mjesto Saborsko kao i to da su kod jednog čovjeka srpske nacionalnosti bili sklonjeni neki Hrvati, da je bio na 10 metara od tog dvorišta kada je čuo rafal, a dolaskom u samo dvorište zatječe opt. Pejića kako stoji kraj ubijenih s puškom u ruci, a njemu – svjedoku Grković Ratko govori da je opt. Pejić ubio te ljude. Također je svj. Knežević iskazao da je optuženika pitao da zašto je to napravio a da je ovaj držeći pušku prema njemu rekao „jebem ti mater, i tebe ću“, a u drugoj prilici kada sreće opt. Pejića u gostioni i kada ga isto pita Pejić mu na to ništa ne odgovara.

Da se naprijed navedenom iskazu svj. Kneževića treba vjerovati proizlazi iz činjenice što svjedok nema razloga za eventualno lažno terećenje opt. Pejića, a osim toga njegov iskaz u svojim bitnim dijelovima potkrijepljen je iskazima drugih saslušanih svjedoka. Tako npr. iz iskaza svj. Šolaja Željka, svj. Šolaja Anke, svj. Nikole Šolaja i dr. nedvojbeno proizlazi da su pok. Kata Dumenčić i pok. Nikola Dumenčić, inače Hrvati, doista bili sklonjeni u podrum kuće Duje i Naranče Šolaja, inače po narodnosti Srba, jer je njihova kuća tog dana 12. studenoga 1991. godine izgorjela, a iz kuće, odnosno podruma kuće Naranče i Duje Šolaja izlaze kada je počela po pripadnicima srpskih paravojnih postrojbi pretraga podruma (svj. Mato Vuković, svj. Šolaja Anka i dr.). Svj. Knežević u svom iskazu posebno ističe kako je „Vrabca“, tj. svj. Vukelić Dubravka prepoznao „djed i pitao ga da li ga zna jer mu je rođak“, a nedvojbeno je da je sada pok. Duje Šolaja doista bio rod sa svj. Vukelić Dubravkom zvanim „Vrabac“, štoviše pok. Duje i pok. Naranča Šolaja nakon napada na Saborsko 12. studenoga 1991. godine odlaze u Plaški i to upravo u kuću roditelja svj. Vukelić Dubravka gdje ostaju dok po njih nisu došla djeca.

Vijeće u cijelosti prihvaća i navod svj. Predraga Kneževića kada isti kaže da je Ratko Grković „imenovao to dvoje ljudi“ (bračni par Dumenčić) jer da mu je mama iz Saborskog, da je Grković rekao da su to Hrvati a da to Grković nije rekao da možda opt. Pejić ne bi izvršio zločin. Naime, činjenica je da je majka svj. Grkovića doista po narodnosti bila Hrvatica iz Saborskog, a jasno je da sada pok. Duje Šolaja ne bi imao razloga upozoravati svj. Vukelića da su rod da se nije bojao za sebe i suprugu, naime očito je da je sada pok. Duje Šolaja nakon što je ubijen bračni par Dumenčić postao svjestan toga da je i on u opasnosti jer ih je primio u podrum svoje kuće. Iskazu svj. Grkovića kako je on bio u pratnji tenka, dakle da nije bio prisutan ubojstvu bračnog para Dumenčić ne može se vjerovati. Činjenica je da su tenkovi već bili u središtu Saborskog kada se ovo događa, što posredno proizlazi i iz iskaza svj. Šolaja Anke, svj. Šolaja Željka, izviješća Duje Latasa, itd., a nepobitno iz iskaza svj. Predraga Kneževića. Uostalom, sam svj. Grković navodi da je vidio da iz podruma neke kuće izlaze neki civili „dvije bake“, međutim jasno je da to nije bilo u trenutku kada Grković kreće za tenkom, kao što je jasno i to da Grković nije čuo jedan ili dva rafala kada se odmaknuo „nekih 100-tinjak metara“ već je iz neposredne blizine, a kako to proizlazi i iz iskaza svj. Knežević Predraga gledao ubojstvo civila – bračnog para Dumenčić. Naime, činjenica je da u tom trenutku, na tom mjestu nije postojala nikakva frontalna borba, kako to želi prikazati svj. Grković, i jasno je da rafali – jedan ili dva koje čuje svj. Grković su rafali o kojima govori i svj. Knežević kada kaže da je bio 10 metara od tog dvorišta kada je odjednom čuo rafal, a dolaskom u dvorište vidi dvoje ljudi kako leže na podu i tada prvi puta pita optuženika „zašto si to napravio“ a ovaj mu, držeći pušku uperenu prema njemu, govori „jebem ti mater, i tebe ću“. Navodi svj. Grkovića o tome kako je nakon više dana čuo da su ove prilike u Saborskom „stradali neki civili, čuo sam da su usmrćene neke babe, ali ja ništa поближе o tome ne znam....itd.“ neprihvatljivi su. Jasno je da ovakvim kazivanjem svj. Grković nastoji otkloniti

svoj dio odgovornosti za posljedicu koja je nastupila jer iz iskaza svj. Kneževića nedvojbeno slijedi da je upravo Grković bio taj koji je Dumenčiće prokazao kao Hrvate i da možda da toga nije bilo, da Pejić ne bi počinio zločin. Prilikom drugog saslušavanja svj. Grković priznaje da zna gdje su zaseoci Dumenčići i Šolaje, suma Borik, pa dok najprije tvrdi da u tim zaseocima nije vidio nikakve civile, kada mu je predočen iskaz iz istrage ističe da može biti da ti ljudi koje je vidio da su to bili Dumenčići, a njegovi navodi o tome kako ne zna tko je ubio Dumenčiće, da se u njega nije imalo povjerenja, da je svaki dan bio pijan, da nije čuo da su ubijeni civili, itd., ne mogu se prihvatiti, jasno je da svj. Grković mnogo više zna od onoga što je iskazao i da je iskazivao nastojeći zaštititi kako optuženika tako na neki način i sebe. Sam svj. Grković ističe da nije ni u kakvom sukobu sa svj. Knežević Predragom, na iskaz svj. Knežević Predraga „nema ništa reći“, dakle jasno je da se kao istinit i vjerodostojan ima prihvatiti upravo iskaz svj. Knežević Predraga.

Neprihvatljive su i tvrdnje svj. Grkovića kada kaže da je i svj. Vukelić Dubravko „pratio“ tenk kao i on, naime jasno je da se pokušava ovakvim iskazom otkloniti bilo kakva odgovornost i od svj. Vukelića. Naime, premda je svj. Vukelić u tijeku istražnog postupka tvrdio da nije ni ulazio u zaseok Šolaje nego da je prošao iza tenka mimo tog zaseoka, da nije vidio nikakvo ubojstvo, da u tom zaseoku nije imao nikakvu rodbinu, itd., prilikom ponovnog saslušanja ustvrdit će kako su mu Duje i Naranča Šolaja rod i da su isti nakon ovog 12. studenoga 1991. godine došli kod njegovih roditelja u Plaški gdje su i ostali dok po njih nisu došla njihova djeca. Dakle, vijeće nalazi istinitim i navod svj. Kneževića o tome da je svj. Vukelić dana 12. studenoga 1991. godine razgovarao sa sada pok. Dujom Šolaja koji mu govori da su rod. Jasno je da svj. Vukelić osim toga ima razloga za pristranost jer mu je optuženik kum, osoba sa kojom se viđao i nakon rata.

I na raspravi svj. Knežević Predrag ističe da je vidio ubijenog muža i ženu (Dumenčić Katu i Dumenčić Nikolu) i tu ponavlja da je svj. Grković prepoznao ubijene kao Hrvate, da je svj. Vukelić pričao sa sada pok. Dujom Šolaja, itd. Kada svj. Knežević Predrag u iskazu na raspravi odstupa u pojedinim dijelovima od svog iskaza danog pred istražnim sucem, to treba razumjeti obzirom na protek vremena. Naime, jasno je da je prilikom prvog saslušanja svjedoku događaj bio mnogo bliži nego prilikom saslušanja na glavnoj raspravi i te razlike u njegovom iskazu ne dovode u pitanje vjerodostojnost i istinitost njegovih navoda.

Iskaz svj. Predraga Kneževića, o tome tko je ubio bračni par Dumenčić, posredno potvrđuje svj. Trbojević Nikola, u to vrijeme pripadnik milicije kada navodi da se odmah navečer, na cesti gdje su se sastali, pričalo da ih je ubio opt. Pejić, da su nakon toga on i Knežević traktorom kojeg je vozio Bogdan Jančić otišli za Plaški. Jasno je da se svj. Trbojević boji iskazivati o onome što je vidio, naime svj. Knežević nema nikakvog razloga lažno iskazivati o tome kako je i svj. Trbojević bio prisutan kada njemu Korolija Ljuban govori da je Dumenčiće ubio opt. Pejić.

Posebno valja istaći da i svj. Miloš Momčilović u svom iskazu ističe da se po Plaškom pričalo da je Dumenčić Katu i Nikolu ubio upravo opt. Pejić „...je li pričao netko tko je bio s njime ili možda on sam....ništa ne bi bilo čudno da ako je napravio da je možda i on....ja sam čuo sada i po pretpostavki, ja sam čuo obzirom da sam se čuo sa Čkaljom (svj. Nikola Trbojević)....pričalo se da je izgleda Pejić, ali ja to ne mogu tvrditi“. Kada svj. Momčilović kaže da se to pričalo po Plaškom, jasno je da želi reći da se to pričalo među pripadnicima te srpske paravojske koja je sudjelovala u čišćenju kuća u Saborskom dana 12. studenoga 1991. godine, a vidimo da je bio i u kontaktu sa svj. Trbojević Nikolom. Sve okolnosti ubojstva bračnog para Dumenčić svj. Milošu Momčiloviću bile su poznate jer je bio na licu mjesta, a kako to proizlazi iz jasnog i nedvosmislenog iskaza svj. Kneževića.

Svj. Dubravko Vukelić u svom prvom iskazu tvrdio je da se nekoliko dana poslije akcije pričalo da su pobijeni neki civili, međutim da on ne zna nikakve pojedinosti o tome, no prilikom drugog ispitivanja svjedok navodi kako se pričalo da je opt. Pejić Zdravko ubio neke

civile u Saborskom, da su imena, pa i bračnog para Dumenčić, spomenuta nakon određenog razdoblja, da se pričalo da je upravo Pejić Zdravko ubio bračni par Dumenčić, da je to spominjalo više osoba, a inače da je on to čuo možda 2 ili 3 dana, 4 dana maksimalno poslije događaja i da je o tome čula većina ljudi jer se radi o malom mjestu. Ovakva izmjena iskaza svj. Vukelića jasno ukazuje na to da se mora kao istinit i vjerodostojan prihvatiti upravo iskaz svj. Knežević Predraga kada isti govori o tome što je svj. Vukelić Dubravko radio na licu mjesta (kontaktira sa sada pok. Dujom Šolaja), prema tome jasno je da je svj. Vukelić Dubravko bio očevidac ubojstva bračnog para Dumenčić, dakle nije samo čuo o tom događaju kako bi to proizlazilo iz njegovog kasnijeg iskaza. Naime, vijeće u cijelosti kao istinite prihvaća navode svj. Predraga Kneževića koji između ostalog kaže „...Korajlija Rade naišao je na minu te je ranjen....dok se pomagalo Radi Korajlija, opt. Zdravko Pejić, Trbojević (Mane), Ratko Grković, Kompar Duško, Dubravko Vukelić zvan Vrabac išli su po kućama pretresati....Vukelić je mogao vidjeti kada je Pejić ubio te ljude.....“, itd. Ovaj dio iskaza svj. Kneževića obeskrijepljuje i navode iz iskaza svj. Miloša Momčilovića, naime sam svj. Momčilović navodi da su on, svj. Nikola Trbojević i svj. Predrag Knežević otišli iz Saborskog na način da su skočili u traktor kojeg je Jančić Bogdan zvan Janjac negdje uzeo, a iz iskaza svj. Predraga Kneževića nedvojbeno slijedi da je to bilo odmah nakon što čuje rafal, vidi mrtva tijela, itd. Nedvojbeno je da je svj. Korajlija Rade bio ranjen, o tome se govori i u dokumentaciji (list 38 – 42, 102 – 105 spisa) što dodatno ukazuje na istinitost navoda svj. Kneževića.

Dakle, svj. Miloš Momčilović, svj. Dubravko Vukelić, svj. Nikola Trbojević posredno potvrđuju iskaz svj. Predraga Kneževića o tome tko je ubio bračni par Dumenčić, naravno da vijeće ne prihvaća njihove navode o tome kako su oni čuli da se pričalo da je pok. oštećenike ubio opt. Pejić već vijeće nalazi utvrđenim i dokazanim da su naprijed navedeni bili na licu mjesta i osobno vidjeli kada je opt. Pejić ubio pok. oštećenike, odnosno odmah na licu mjesta čuli su tko je ubio pok. oštećenike i vidjeli su ubijene pok. oštećenike, a kako to uostalom proizlazi iz iskaza svj. Predraga Kneževića.

Svj. Miloš Momčilović dodaje i to kako se za optuženika pričalo da je pobio 7 civila koji su izvedeni iz kuće Pere Krtana (Pere Bičanića), a o tome u svom iskazu govori i svj. Predrag Knežević te svj. Dubravko Vukelić, dok svj. Ana Bičanić govori o samom događaju i dvojici vojnika koji su pobili te civile. Navod svj. Momčilovića da nije sa Nikolom Trbojević i Predragom Knežević došao u dvorište gdje su kraj mrtvih Dumenčić Nikole i Kate već bili opt. Pejić Zdravko, Vukelić Dubravko, Mane Trbojević, Dušan Kompar i Korolija Ljuban neprihvatljiv je kako obzirom na naprijed rečeno tako i obzirom na činjenicu da sam svj. Momčilović ističe da nikada nije bio u zavadi sa svj. Predragom Knežević koji dakle nema nikakvog razloga da eventualno lažno svjedoči o tome da su svi naprijed navedeni, pa i svj. Momčilović, bili prisutni kada njemu najprije Grković, a potom Korolija Ljuban kažu da je opt. Pejić ubio civile – Dumenčić Nikolu i Katu, da je Grković prepoznao ubijene kao Hrvate.

Svj. Kompar Dušan poriče da je na upit Knežević Predraga „tko je ubio te ljude“ rekao „ubio ih je Pejić“, štoviše tvrdi da nije bio u dvorištu kuće sada pok. Duje Šolaja i da za ubojstvo Dumenčića nije čuo sigurno „slijedećih godinu i pol dana“. Uzimajući u obzir dio iskaza ovog svjedoka kako je poslije bilo nekoliko „kavanskih priča“ o ubojstvu Dumenčića te njegov navod kako ne poriče da je netko iz te jedinice ubio Dumenčiće „...ja samo kažem da taj svjedok (Predrag Knežević) laže....možda je on i u pravu, možda ih je Pejić i ubio, ali taj iskaz koji je dao nije istinit“, jasno je da se kao istinit i vjerodostojan treba prihvatiti upravo iskaz svj. Knežević Predraga, kao što je jasno i to da svj. Kompar nastoji zaštititi optuženika.

Svj. Željko Šolaja navodi kako se susretao sa Dujom Šolaja no da isti nikada nije htio pričati o tome kako su stradali Nikola i Kata Dumenčić, no dodaje kako je činjenica da su pok. Dumenčići stradali u dvorištu kuće Duje i Naranče Šolaja. Svj. Anka Šolaja ističe da je pok. Duje Šolaja njenim roditeljima rekao da su Dumenčić Nikola i Kata ubijeni, da su Naranču odveli u kuću, a da Duje nikada nije pričao tko je i kako ubio Dumenčiće, a o tome

da nikada nije pričala s Narančom. Dakle, ako je Naranča Šolaja odvedena u kuću, a ispred kuće sa sada pok. Dujom Šolaja su samo ubijeni Nikola i Kata Dumenčić, jasno je da se sve zbililo upravo onako kako to iskazuje svj. Predrag Knežević. Naime, svj. Knežević navodi da ne zna gdje je bila žena „tog djeda“ – Duje Šolaja dodajući „...mislim da je tada u toj kući zatečeno samo to dvoje ubijenih ljudi i taj djeda“, dok svj. Grković u svom iskazu kaže „...čuo sam da su ubijene neke babe, spomenut je i djed, ali hajde npr. reći ću dvije babe i jedan deda ili dvije babe, kako god hoćete“ što jasno ukazuje na to da je svj. Grković bio prisutan samom događaju kako to proizlazi iz iskaza svj. Kneževića. Svj. Nikola Šolaja ističe da su mu Dušan i Naranča Šolaja rekli da je netko ubio Dumenčić Katu i muža joj, no da nisu rekli tko je to bio, no nedvojbeno je da ovaj svjedok zna mnogo više od onoga što je ispričao pred sudom. Svj. Željko Mudrić poriče da je bio prisutan ubojstvu bračnog para Dumenčić, međutim kako svj. Knežević nema razloga za eventualno lažno iskazivanje kada navodi da su tom ubojstvu bili prisutni između ostalih i Željko Mudrić to je jasno da se kao istinit treba prihvatiti upravo iskaz svj. Kneževića.

Iz dopune nalaza i mišljenja stalnih sudskih vještaka dr. Stjepana Gusić i dr. Milovana Kubat jasno proizlazi da nisu raspolagali svim kostima pok. oštećenika, a kako su nedostajala i meka tkiva i kako na kostima kojima su vještaci raspolagali nisu pronađene ozljede, to je jasno da se vještaci nisu mogli izjasniti o točnom uzroku smrti pok. oštećenika, međutim vijeće ovoga suda, imajući u vidu sve naprijed navedeno, nedvojbenim nalazi da su pok. oštećenici usmrćeni rafalima ispaljenim iz automatske puške po opt. Pejić Zdravku, a kako to iskazuje i svj. Predrag Knežević, a posredno potvrđuju svj. Trbojević Nikola, svj. Momčilović Miloš i svj. Vukelić Dubravko kada govore o tome da su „čuli“, da se pričalo da je upravo Pejić ubio pok. oštećenike.

Iz svega naprijed navedenog nedvojbeno proizlazi da se u ponašanju optuženika stječu sva bitna obilježja kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, radi čega ga je valjalo oglasiti krivim i osuditi po zakonu.

Odlučujući o visini kazne, vijeće je uzelo u obzir sve okolnosti koje utječu da kazna bude veća odnosno manja, pa je optuženiku izrečena kazna zatvora u trajanju od 15 godina koju kaznu vijeće nalazi primjerenom težini počinjenog kaznenog djela, stupnju kaznene odgovornosti optuženika i društvenoj opasnosti kako djela tako i optuženika.

Naime, nedvojbeno je da civili Nikola Dumenčić i Kata Dumenčić, obzirom na svoju životnu dob te napose činjenicu da je pri zauzimanju Saborskog sudjelovalo oko 1000 pripadnika JNA i srpskih paravojnih postrojbi, da su pri tom zauzimanju sudjelovali i avioni, tenkovi, haubice, itd., nisu predstavljali nikakvu opasnost za tu vojsku, to tim više što je Saborsko prethodno djelovanjem aviona, tenkova i dr. uništeno, spaljeno, osvojeno po toj vojsci. Jasno je nadalje da pok. oštećenici nisu bili u mogućnosti da se odupru bezrazložnoj likvidaciji, bili su nenaoružani, prestrašeni, ubijeni su bez razloga i povoda, ubijeni su samo zato što su se prezivali Dumenčić, odnosno zato što su bili Hrvati. Naprijed navedeno cijenjeno je optuženiku kao otegotna okolnost prilikom odmjeravanja kazne a otegotnim mu je cijenjena i činjenica ranije osuđivanosti.

Olakotnih okolnosti koje bi u bitnome utjecale na visinu kazne vijeće na strani optuženika nije našlo.

Uvjerenje je vijeća ovoga suda da će se izrečenom kaznom u potpunosti ostvariti svrha kažnjavanja kako na planu generalne tako i na planu specijalne prevencije.

Po čl. 132 st. 2 ZKP/97 oštećena Jelena Benić sa imovinsko pravnim zahtjevom upućena je na parnicu, naime oštećena je u imovinsko pravnom zahtjevu navela samo da postavlja odštetni zahtjev ne navodeći visinu istog, a tom odštetnom zahtjevu nije priložila nikakvu drugu dokumentaciju iz koje bi bilo razvidno da ima pravo na postavljanje imovinsko

pravnog zahtjeva, pa je obzirom na sve to i činjenicu da bi utvrđivanje osnovanosti imovinsko pravnog zahtjeva i njegove visine znatno odugovlačilo kazneni postupak, riješeno kao u izreci.

Budući je oglašen krivim optuženik je obvezan da snosi troškove kaznenoga postupka u paušalnom iznosu od 1.000,00 kn koji iznos je odmjeran obzirom na trajanje i složenost kaznenog postupka te imovno stanje optuženika i čijim plaćanjem neće biti dovedeno u pitanje uzdržavanje optuženika i članova njegove obitelji.

Također je optuženik obvezan da snosi nagradu branitelja po službenoj dužnosti odv. Hrvoja Rožmana u iznosu od 1.125,00 kn, naime taj iznos isplaćen je branitelju po službenoj dužnosti iz proračunskih sredstava pa je optuženika valjalo obvezati da to snosi. Također je optuženik obvezan da snosi putni trošak svjedoka, nagradu stalnih sudskih vještaka te nagradu branitelja po službenoj dužnosti odv. Ružice Spasojević o čemu će se donijeti posebno rješenje obzirom da su u vrijeme presuđenja nedostajali podaci o visini istih.

Svj. Naranča Šolaja nije saslušana u tijeku postupka obzirom da je u međuvremenu umrla, a vijeće je odustalo od saslušanja u svojstvu svjedoka Vuković Vlade i Štrk Darka jer je, obzirom na provedeni dokazni postupak, očigledno da se njihovim saslušanjem ne bi došlo do potpunijeg i pravilnijeg utvrđenja činjeničnog stanja.

U Rijeci, 23. rujna 2013. godine

ZAPISNIČAR
Branka Jukopila

PREDSJEDNICA VIJEĆA
Ika Šarić

UPUTA O PRAVU NA ŽALBU

Protiv ove presude dopuštena je žalba u roku od 15 (petnaest) dana od dana primitka ovjerenog prijepisa iste.

Žalba se dostavlja u 3 (tri) primjerka ovome sudu a o žalbi odlučuje Vrhovni sud Republike Hrvatske.

ZA TOČNOST I OTPRAVKA
Ovlašteni službenik:

Branka Jukopila